

Čtení o PROSETÍNĚ

SEŠIT č. 2

OBSAH:

-Brťoví 1349-1999,

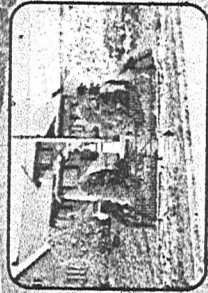
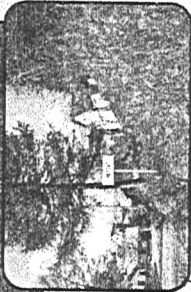
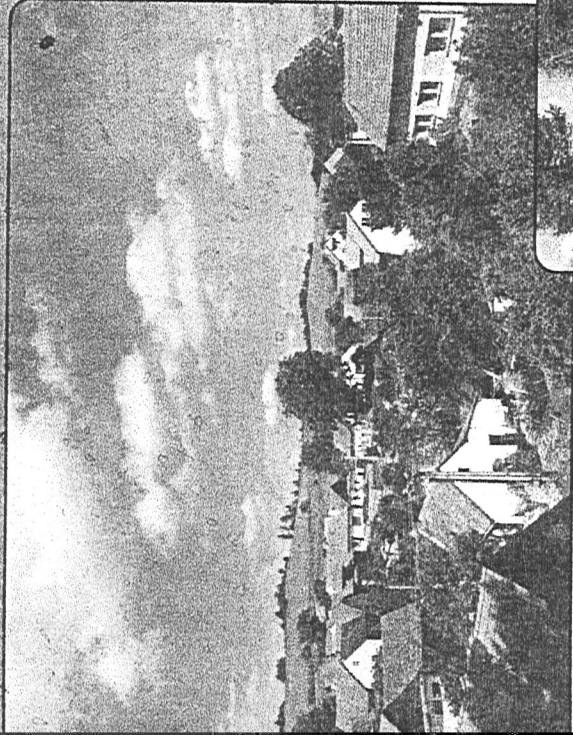
-Čtyři Dvory, Šimsová, Lauterer

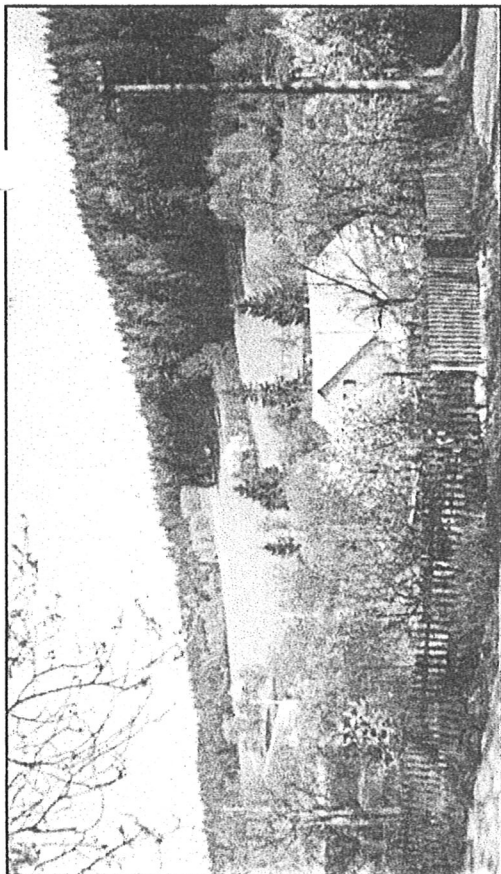
-Šimsová: Čtyři Dvory

-Vyšinka: Dějiny Olešnice, výpisky

Čtení o Prosetíně připravila komise při obecním úřadě ve složení Milena Šimsová, Květa Syrová, Miluše Prudká, Květa Kotlánová, Zdeněk Štěpánek, Vladimír Procházka a Jaroslav Fučík. Komise se setkala s podporou širokého okruhu občanů. Zvláštní poděkování zasluhuje zejména pan starosta Bartoň a paní Londrasová. Foto zapůjčili V. Procházka, M. Hlaváčková a K. Syrová

BRŤOVÍ

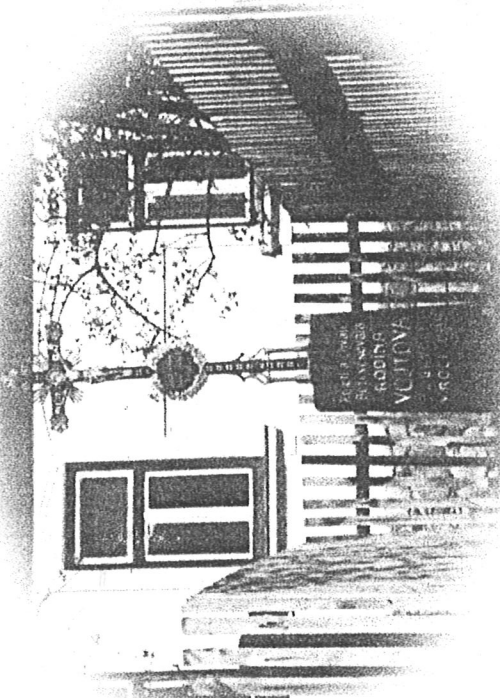
Jaroslav Křička

DOMA

(úryvek)

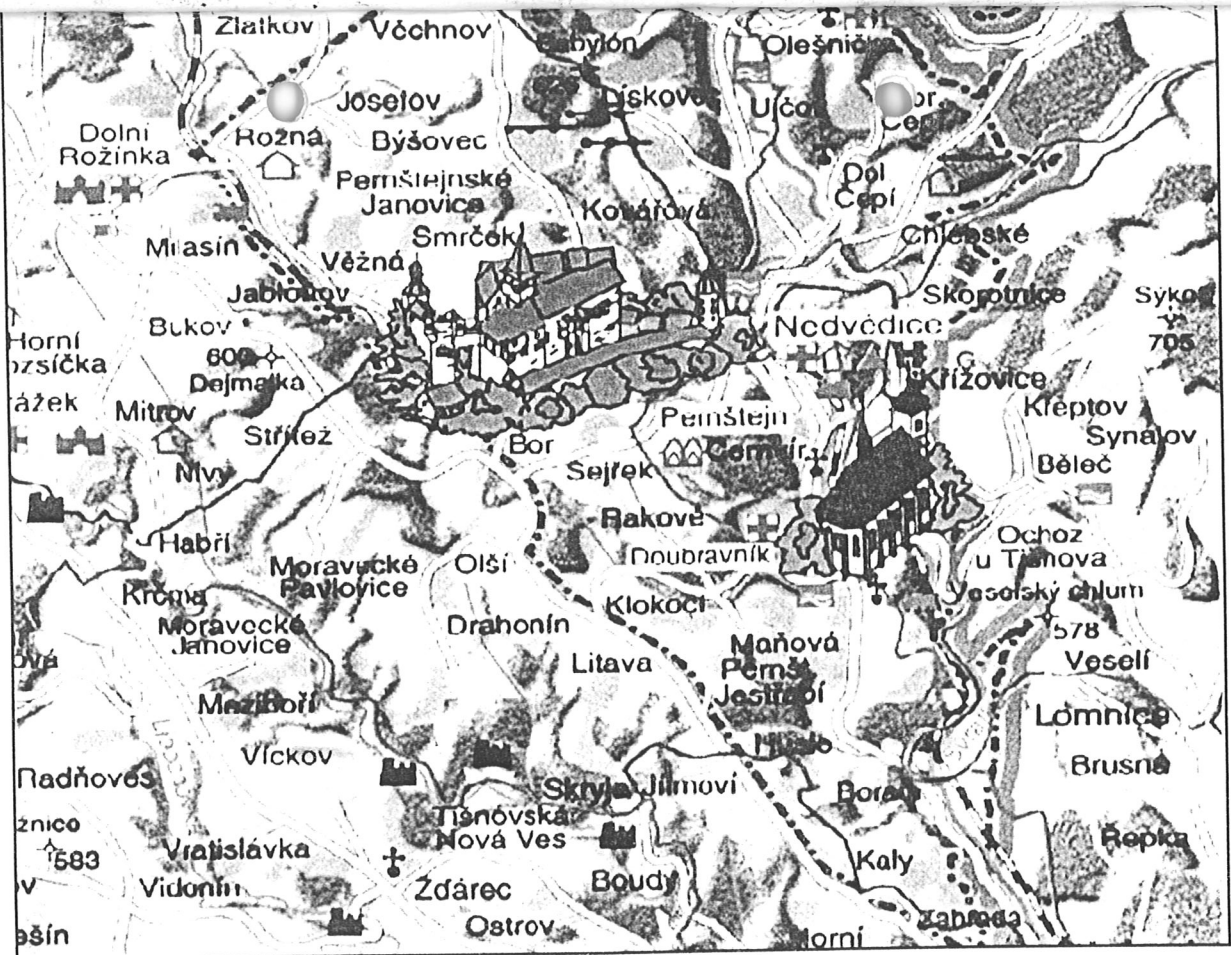
*Tak od srdce na světě nikde mi skrívánek nezazpívá,
tak nikde nepohladí mne douškou mateří mez...
Můj ty chudobný kraji, kde hospodář dívá se, dívá,
co vykouzlit z klůčku té půdy, zda poličko, palouk či
les...*

*Vítej, domove, vítej! Zde lehko, veselo je mně,
tak blízké, tak známé je všecko, jako bych včera tu byl.
A přece po dlouhé odluce přijždím z daleké země,
přes hory, doly a řeky, sta a sta mil...*

1.

ZEMĚPISNÁ POLOHA

Brťoví, malá moravská ves, leží v Nedvědicke vrchovině, tvořící jihovýchodní část Hornosvratecké vrchoviny, která se rozkládá na severovýchodě Českomoravské vrchoviny. Přesné zeměpisné souřadnice Brťoví jsou: 16° 22' 20" východní délky, 49° 31' 51" severní šířky. Brťoví leží v nadmořské výšce 498 m n. m., v závěru široké kotliny pod prameništěm bezejmenného potoka, který pod vsí napájí malý rybník, protéká strmým, místy skalnatým zalesněným údolím a ve Švařci se vlévá do Svatky. Brťovská kotlina je ze severozápadu ohraničena hřebenem, jehož nejvyšším bodem jsou Stráně (579,8 m n. m.). Severozápadní svahy tohoto hřebenu jsou zalesněny a prudce spadají do údolí Třesného potoka a řeky Svatky. Jihovýchod brťovské kotliny je lemován rovněž hřebenem. Jeho nejvyššími body jsou Hůlkovice (625,5 m n. m.), Klínek (625 m n. m.) a Vrchy (637,8 m n. m.). Na severovýchodě se brťovská kotlina velmi mírně zvedá do zalesněného sedla s místním názvem Smrciny, na které severněji navazuje údolí s bezejmenným potokem, ústícím do Třesného potoka ve Lhotě u Olešnice.

S okolím je Brťoví spojeno silnicí třetí třídy, směřující zalesněným údolím podél potoka do Švařce, kde se napojuje na silnici vedoucí z Víru do Tišnova. Opačným směrem vede silnice mezi vrchy Hůlkovice a Klínek do Prosetína. Spojení do Lhoty u Olešnice je možné po ní cestou vedoucí na severovýchod. Nejbližší železniční stanice je v Nedvědici, asi 10 km od Brťoví.

Katastrální území Brťoví je vymezeno na jihu, směrem ke Švařci, místní tratí Torůvky, na jihozápadě tratí Stráně. S katastrálním územím Čtyř Dvorů sousedí les U líska. Na východ směrem k Prosetínu jsou dvě lesní tratě – Na vrších

a Brťovské stráně (Smrciny). Po ní trať nese jméno Újezd. Pole za Újezdy a les Brťovská stráň tvoří severní hranici s územím Lhoty u Olešnice. Západním směrem k Bolešínu je hranicí opět Brťovská stráň. Místní tratě Radušky a Díly vymezují západní hranici katastrálního území Brťoví ke Koroužnému.

2.

**PRVNÍ ZMÍNKY
O OBCI**

Název vsi Brťoví je odvozen od původního zaměstnání jejího obyvatelstva, které se zabývalo včelařstvím. Ves je slovanského založení a vznikla patrně koncem XII. nebo začátkem XIII. století kolonizací drobnou zemanskou rodinou z blízké Olešnice. První písemná zpráva o Brťoví pochází však až z roku 1349. Z obsahu tohoto zápisu v Zemských deskách brněnských se dovídáme, že majitel vsi Mikuláš řečený Strmiště, malý zeman, s manželkou Agátou prodal v roce 1349 svůj majetek v Brťoví (uváděno jako Byrczowie) Hartlebovi z Klečan, pocházejícím ze zámožného vladyckého rodu, jehož původním majetkem byl Čermvír pod Pernštejnem, kde měli vladykové pevný hrad. Vedle Čermvíru držel Hartleb z Klečan Brťoví, Bolešín, Lhotku a na Blanensku Němčice a Svinošice. Brťoví patřilo Klečanským až do roku 1398, kdy bylo prodáno Janovi a Arklebovi z Mouchnic. Po soudních sporech získal Brťoví do držení Heralt z Kunštátu. Po jeho smrti v roce 1407 připadlo Brťoví jeho dceři Žofii, provdané později za Albrechta Lukovského ze Šternberka. Žofie světila Brťoví do správy panu Vilémovi z Pernštejna.

Nejstarším členem starobylého moravského rodu erbu zubří hlavy byl pan Vilém z Pernštejna, vnuk prvního pána Brťoví z rodu Pernštejnů. Narodil se kolem roku 1435 na zámku ve Velkém Meziříčí. Za válek uherských stál pan Vilém z Pernštejna věrně na straně krále Jiřího z Poděbrad. Teprve po jeho smrti, roku 1472, přestoupil na stranu uherského krále Matyáše Korvína, jenž ho roku 1475 odměnil úřadem komorníka Markrabství moravského. Tento úřad Vilém z Pernštejna zastával do roku 1485. V letech 1487 až 1514 byl pan Vilém

z Pernštejna nejvyšším hofmistrem Království českého. Třebaže byl pan Vilém katolíkem, byl k ostatním vyznáním snášenlivý. Když v roce 1488 chtěl král Matyáš vypudit z Moravy české bratry, ustoupil právě na naléhání Vilémovo. Pan Vilém z Pernštejna dovolil rodinám českých bratří, aby se usadily na jeho panství a s velkou pravděpodobností se tak stalo i v Brťoví. Brťovští vdělili panu Vilémovi za dvojí obdarování. Dne 19. září 1500 vydal na Pernštejně listinu, kterou osvobodil městečko Bystřici a 62 vsí panství pernštejnského, mezi nimi i Brťoví, od povinnosti šenkovat panské pivo. Později osvobodil pan Vilém listinou datovanou na Pernštejně 8. července 1515 vesnice panství pernštejnského, mezi nimi i Brťoví, od povinnosti vozit panské ryby.

V roce 1469 připadl k rozsáhlým pernštejnským državám i hrad Louka u Kunštátu. Protože z Brťoví bylo na Pernštejn příliš daleko, bylo Brťoví přiděleno k panství louckému, které až do roku 1529 drželi Pernštejnové. V letech 1529 až 1558 patřilo loucké panství Čermčickým z Kácova. V roce 1558 získal hrad Louku a zámek Kunštát s příslušenstvím Matyáš Mincez ze Zarušic, v roce 1562 jej vystřídal Hynek Posadovský z Posadova a ještě téhož roku Jan Fridrich hrabě z Hardeka. Hrabata z Hardeka a na Letovicích vlastnila loucké panství až do roku 1590, kdy jej koupila Johana Eva z Lichtenštejna, paní na Kunštátě, manželka Jindřicha mladšího z Donína. K louckému panství kromě pustého hradu Louka patřilo městečko Olešnice a dalších 23 vsí, včetně Brťoví. V roce 1598 získal loucké zboží od Karla z Lichtenštejna Pavel Katharyn z Katharu. Dále držel kunštátské panství, k němuž se počítalo bývalé zboží hradu

Louka, evangelík Štěpán Šmíd z Freyhofenu. Posléze jej však pozbyl a v roce 1631 jej vysoudil Jindřich Šlik hrabě z Bassana. V Brťoví bylo tehdy 10 usedlostí obydlených a tři pusté. Poddaní platili vrchnosti ročně 13 zlatých úroku. Kunštátské panství dědil po smrti Jindřicha hraběte Šlika jeho syn František Arnošt Šlik, od kterého v roce 1659 získal toto panství Ferdinand Leopold hrabě z Náchoda. Krátkou dobu (1672 – 1678) byl držitelem panství bměnský klášter sv. Josefa. Od roku 1678 do roku 1733 patřilo kunštátské panství rodině hrabat z Lamberka. Novou vrchností pro Brťoví byl od roku 1733 Jan Theodor Imbsen, po něm jeho dcera Marie Antonie. Svobodní páni Honrichsovi byli majiteli panství od roku 1788 až do roku 1901.

Posledními držiteli Brťoví byla hraběcí rodina Coudenhove – Honrichs. Po třicetileté válce byla zřízena zvláštní zemská komise, aby sepsala poddané na každém panství, jejich polnosti a stanovila daňový podíl. K roku 1657 bylo v Brťoví 13 obydlených usedlostí a jen jediný domek bez polí byl pustý. K roku 1674 se stav podstatně zhoršil. Protokol o druhé lánské vizitaci udává ve vsi 9 usedlostí obydlených a vedle starého pustého domku bez polí ještě 4 další pusté usedlosti s polí. Celkem bylo napočítáno 46 kusů polí, která byla zařazena do třetí (nejhorší) bonitní třídy. Lánová soustava nebyla v Brťoví zavedena a zachovalo se původní rozdělení pozemků. Mezi držiteli pozemků čteme samá česká jména: Prudký, Sedlák, Matoušů, Koblížka, Kubíček, Hlávek, Dostál, Šenkýř, Mlynář. Počet usedlostí se od roku 1674 do roku 1749 nezměnil. Celkem bylo v roce 1749 v brťovském katastru 128 polí poddanské půdy a 7 kusů luk. Třetina polí

zůstávala úhorem. V drsných podmínkách se pěstovala pšenice a žito. Přebytké obilí se prodávalo v Olešnici. Brťovští platili v té době vrchnosti dvakrát ročně (na sv. Jiří a sv. Václava) 6 zlatých 35 a 1/4 krejcaru. Odváděli 28 měřic ovsu, 108 slepic, 500 vajec a sprádali 65 liber panského přědiva. Robotovali 3 dny v týdnu s dvouspřežením po celý rok.

Z 18. století už jsou známa jména místních tratí: Stráně, Ukamenec, Za humny, Nad horkou, Na dílech, Za kopanicí, Na kopci, Horní niva, Dolní niva, Vějpustky, Pod horou. Nové sepsání povinností a platů poddanych nařídila Marie Terezie v roce 1775 (urbariální fassé). Sedláci i domkáři neměli usedlosti ve vlastnictví, měli je v dědičném nájmu. Nový robotní patent, který byl vydán rovněž v roce 1775 snižoval podstatně robotní povinnosti. Brťovští robotovali po celý rok dva dny pěší roboty, pokud byli sedláci (na čísle 1 dva a půl dne). Domkáři měli robotní povinnosti podstatně menší. Podle Josefského katastru mělo Brťoví 534 jiter a 565 sáhů pozemků. Z toho bylo 315 jiter polí, 28 jiter luk, 18 jiter pastvin a 171 jiter lesa. Celkový výnos pozemků byl 1474 zlatých 26 krejcarů. Daň se platila ve výši 172 zlatých 32 a 3/4 krejcaru. V roce 1793 bylo v Brťoví 21 domů, 30 rodin – celkem 138 obyvatel. O padesát let později 25 domů se 154 obyvateli, z toho bylo 69 mužů a 85 žen.

3.

**ZÁZNAMY
O USEDLOSTECH OD
ROKU 1749**

Číslo 1 – selská usedlost se 22 měřicemi polí. V letech 1749 až 1775 ji držel Jan Michálek, v roce 1788 Tomáš Fučík. Roku 1808 zakoupil usedlost od vrchnosti Jan Fučík, který ji v roce 1842 zanechal své dceři Marii Anně, manželce Vincence Macha. Svatební smlouvou z 21. září 1877 přešla usedlost na Františka Kubsu. Mlýn, který byl při čísle 1 užívala v roce 1754 vrchnost. Dcera Františka Kubsi si vzala za manžela Josefa Jancíka. Pod číslem 1 byla zařazena i jiná usedlost se 20 měřicemi polí, kterou v letech 1749 až 1754 držel Jakub Fučík a v roce 1775 vdova po Jakubu Fučíkovi. Je pravděpodobné, že pozdější číslo 1 je pokračováním této usedlosti.

Číslo 2 – selská usedlost se 17 měřicemi polí. V letech 1749 až 1754 ji držel Pavel Dostál, v roce 1775 vdova Dostálová, v roce 1788 Martin Dostál a potom Josef Dostál. V roce 1821 usedlost vydražil za 2330 zlatých Jakub Fučík, který ji prodal 13. listopadu 1828 za 560 zlatých manželům Krejčovým. Svatební smlouvou z 11. září 1844 získala usedlost Františka Krejčí, manželka Vincence Burše. Podle svatební smlouvy z 31. prosince 1869 přejal usedlost jejich zet Josef Kotlán s manželkou Františkou, rozenou Buršovou, s podmínkou, že vyplatí ostatním dcerám Vincence Burše Vincencii 1000 zlatých a Antonii 700 zlatých.

Číslo 3 – selská usedlost s 18 a 1/8 měřice polí. V letech 1749 až 1754 ji držel Pavel Juránek, v letech 1775 až 1788 Jakub Juránek. V roce 1843 usedlost od vrchnosti zakoupil František Juránek a svatební smlouvou z 1. listopadu 1866 ji postoupil svému synovi Františkovi a jeho manželce Eleonoře rozené Šimkové.

Číslo 4 – selská usedlost s 22 a 4/8 měřice polí. V roce 1749 držel usedlost Jíra Vojta, v letech 1754 až 1775 Josef Pospíchal, v roce 1788 Jakub Vojta. V roce 1820 zakoupil usedlost od vrchnosti Josef Vojta a po něm ji v roce 1841 zdědil jeho syn Josef Vojta. Ten postoupil usedlost v roce 1869 svému synovi Josefovi. Od roku 1871 se stala spoluumajitelkou usedlosti jeho manželka Františka rozená Cvečková.

Číslo 5 – zápisy chybějí.

Číslo 6 – domek bez polí. V letech 1749 až 1754 držel domek Jíra Procházka, v roce 1775 Jan Kotlán. Další zápisy jsou až z roku 1824, podle kterých po Anně a Veronice Havlových dědili domek jejich bratři Jan a Gabriel Havlovi. Od roku 1834 patřil domek Anně Havlové, provdané Havelkové, po níž dědila 2. července 1849 její dcera Františka Havelková. V roce 1868 patřil domek Jiřímu Havelkovi a od roku 1876 manželům Josefovi a Marii Havelkovým.

Číslo 7 – selská usedlost se 16 a 4/8 měřice polí. V roce 1749 usedlost držel Jakub Jahoda, v letech 1754 až 1788 Jan Kalda. Roku 1820 zakoupil usedlost od vrchnosti Jan Kalda a v roce 1821 ji předal svému bratrovi Josefovi. V roce 1854 postoupil usedlost Josef Kalda Vincenci Dufkovi z Louky, který zapsal spoluužívání statku své manželce Františce, rozené Kaldové. Manželé Dufkovi prodali roku 1873 usedlost za 6000 zlatých manželům Josefovi a Marii Kučerovým.

Číslo 8 – selská usedlost s 18 měřicemi polí. V letech 1749 až 1754 ji držel Martin Klukan, v letech 1775 až 1788 Martin Maršálek, v roce 1820 Martin Fučík. Roku 1830 zakoupil usedlost od vrchnosti Karel Fučík a v roce

1875 ji postoupil svému synovi Karlovi Fučíkovi a jeho manželce Anně.

Číslo 9 – selská usedlost s 24 měřicemi polí. V letech 1749 až 1754 držel usedlost Pavel Kolář, v roce 1775 Martin Kolář a v roce 1788 Tomáš Kolář. V roce 1801 zakoupil usedlost od vrchnosti Josef Kolář a 15. ledna 1827 ji svatební smlouvou postoupil svému synovi Tomáši Kolářovi, po němž dědila jeho vdova Antonie Kolářová. Ta postoupila 1. listopadu 1865 usedlost synovi Janu Dvořákovi a jeho manželce Františce rozené Bukáčkové.

Číslo 10 – selská usedlost s 15 a 2/8 měřice polí. V roce 1745 usedlost držel Vojtěch Procházka, v roce 1754 Matouš Fučík, v roce 1775 Jakub Bednář a v roce 1788 Josef Fučík. V roce 1807 zdědil usedlost po Josefu Fučíkovi jeho syn Josef a ten v roce 1849 postoupil svému synovi Josefovi Fučíkovi. Posledně jmenovaný zapsal spoluzůvání statku 21. ledna 1855 své manželce Anně rozené Štěrbové.

Číslo 11 – zápisy chybějí.

Číslo 12 – selská usedlost s 15 a 6/8 měřice polí. V letech 1749 až 1754 držel usedlost Pavel Prudký, v roce 1775 vdova Prudká, v roce 1788 Pavel Prudký. Roku 1801 zakoupil usedlost od vrchnosti Josef Prudký a v roce 1828 ji postoupil svému synovi Josefovi. Podle svatební smlouvy z 8. května 1860 se stala spolumajitelkou Josefova manželka Anna rozená Bednářová.

Číslo 13 – selská usedlost se 17 měřicemi polí. V letech 1749 až 1754 držel usedlost Martin Dostál, v letech 1775 až 1788 Václav Vostříž. V roce 1812 zakoupil usedlost od vrchnosti Jan Hlaváček a podle svatební smlouvy

z 12. ledna 1842 ji postoupil svému synovi Janu Hlaváčkovi a jeho manželce Františce rozené Buršíkové. Jan Hlaváček zemřel 9. září 1873 a statek zdědil syn Josef Hlaváček, který zapsal podle svatební smlouvy z 23. ledna 1874 spoluzůvání manželce Anně.

Číslo 14 – selská usedlost s 22 měřicemi polí. V letech 1749 až 1754 držel usedlost Jakub Peša, v roce 1775 vdova Pešová a v roce 1788 Tomáš Peša. Roku 1820 nabyl majetek Josef Peša a v roce 1839 jej po něm zdědil syn Jan Peša. Ten zemřel 27. února 1873 a usedlost převzal jeho syn Josef Peša, který ve svatební smlouvě z 18. června 1875 připsal spolumajitelství manželce Aloisii rozené Čuhelové.

Číslo 15 – selská usedlost mající 17 a 4/8 měřice polí. V letech 1749 až 1775 držel usedlost Jiří Fučík, v roce 1788 Jan Fučík. V roce 1811 zakoupili usedlost od vrchnosti dědici po Janu Fučíkovi. Rosalie Fučíková pustila v roce 1820 svůj díl svým sestřím Františce a Terezii. Ty prodaly 30. ledna 1827 usedlost za 1000 zlatých Janu a Anežce Procházkovým. V roce 1838 zdědil statek Jan Procházka, který jej podle svatební smlouvy z 3. února 1875 postoupil svému zeti Františkovi Havelkovi a jeho manželce rozené Procházkové.

Číslo 16 – domek, který roku 1769 zdědil po Jakubovi Fučíkovi jeho syn Martin Fučík. Podle svatební smlouvy z 22. dubna 1818 získala domek Františka Fučíková, manželka Josefa Ondrušky. V roce 1830 jej prodal za 240 zlatých Františkovi Fučíkovi a jeho manželce Anně rozené Bartošové. Od roku 1835 patřil domek Josefu Navrátilovi. Od roku 1847 patřil domek manželům Františkovi a Františce Loukotovým. Ti prodali v roce 1868 usedlost

za 700 zlatých Františce Kolářové.

Číslo 17 – domek, který po Tomáši Fučíkovi dědil 31. prosince 1823 František Fučík. Ten prodal 13. ledna 1847 domek za 288 zlatých Josefu Musilovi a jeho manželce Anně rozené Procházkové. 13. listopadu 1855 koupili domek za 480 zlatých manželé Karel a Josefa Bartoňovi.

Číslo 18 – domek. Roku 1754 a 1820 sloužil jako obecní pastouška. V roce 1775 v něm bydlel Jiří Janda. Dále se nepřipomíná.

Číslo 19 – zápisy chybějí.

Číslo 20 – domek, který vystavěl Tomáš Kolář. S Veronikou Kolářovou vyženil domek František Vojta a podle svatební smlouvy z 20. října 1820 jej postoupil svému synovi Josefovi Vojtovi a jeho manželce Rosalii rozené Fučíkové. Podle svatební smlouvy z 19. dubna 1868 získal domek Josef Vojta a jeho manželka Františka rozená Havelková.

Číslo 21 – kovárna. Roku 1826 koupil kovárnu od obce za 140 zlatých Pavel Peša a 27. července téhož roku ji za 210 zlatých prodal Josefu Ondruškovi. Ten prodal kovárnu 12. září 1836 za 210 zlatých Josefu Jandelkovi. 6. dubna 1841 koupil kovárnu za 266 zlatých Vincenc Mareček a jeho manželka Anna rozená Minaříková. Manželé Marečkovi postoupili 10. února 1846 kovárnu Františkovi Prudkému a ten ji prodal 2. února 1853 za 320 zlatých Janu Prudkému. 14. května téhož roku připsal spolumajitelství kovárny manželce Anně rozené Machové. 19. února 1871 Jan Prudký zemřel a celou kovárnu přejala vdova Anna pro své děti Josefa a Františka Prudkých.

Číslo 22 – domek, který po Pavlu Jahodovi zdědil

19. února 1871 Jan Prudký zemřel a celou kovárnu přejala vdova Anna pro své děti Josefa a Františka Prudkých.

Číslo 22 – domek, který po Pavlu Jahodovi zdědil 14. prosince 1835 jeho syn Pavel a 11. srpna 1874 jej postoupil svému synovi Josefovi Jahodovi a jeho manželce Františce. 22. ledna 1875 domek prodali za 440 zlatých manželům Vincenci a Františce Kolářovým.

Číslo 23 – domek, který roku 1848 vystavěl František Prudký a 8. listopadu téhož roku jej podle svatební smlouvy postoupil svému synovi Josefovi. Josef Prudký zemřel 3. listopadu 1869 a domek zdědil jeho syn Josef.

Číslo 24 – domek, který 2. ledna 1826 koupil za 36 zlatých. Jan Kolář, ten jej 20. května 1855 postoupil manželům Josefovi a Josefce Pešovým. Ti prodali 16. září 1873 domek manželům Františkovi a Františce Hlaváčkovým.

Číslo 25 – domek, který v roce 1829 vystavěl Josef Kolář a podle svatební smlouvy z 12. srpna 1839 jej postoupil svému synovi Františkovi Kolářovi. Po jeho smrti 2. prosince 1865 domek připadl vdově Františce, která jej postoupila 10. listopadu 1867 svému synovi Josefovi. Josef Kolář prodal domek 25. října 1871 manželům Janovi a Antonii Hlaváčkovým.

Číslo 26 – domek, který 22. února 1876 prodali manželé Josef a Marie Kučerovi za 600 zlatých Ignáci Šenkýřovi a jeho manželce Josefě rozené Vavruškové. Manželé Šenkýřovi prodali domek 17. června 1877 za 700 zlatých manželům Františkovi a Josefě Fučíkovým.

Číslo 27 – domek, který roku 1869 nabyli Josef Štouděk a v roce 1876 jej prodal za 285 zlatých manželům Tomáši a Anně Doležalovým. Jak je zřejmé ze zápisů o jednotlivých

usedlostech vykupovali je brňovští obyvatelé během první poloviny devatenáctého století do svého vlastnictví. Většina těchto usedlostí jsou dvorce horáckého typu z 18. a 19. století.

4.

HISTORIE HASIČSKÉHO SBORU

Pro novější historii obce jsou zajímavým pramenem dvě kroniky. Kronika dobrovolných hasičů v Brťoví byla založena v roce 1908 a zápisy jsou dovedeny do roku 1946. Prvním kronikářem a zapisovatelem byl Čeněk Hlaváček, posledním Čeněk Kotlán. Pamětní kniha obecné školy v Brťoví obsahuje kromě podrobných informací o vzniku školy další zápisy týkající se nejen školního života, ale i života celé obce. Až do roku 1949 je autorem kroniky učitel a správce školy František Řehůřek, od školního roku 1950 – 1951 paní učitelka Čechová a od školního roku 1955 - 1956 až do školního roku 1960 – 1961 paní učitelka Librová. Historie hasičského sboru. Z kroniky se dovidíme, že největší katastrofou v historii Brťoví byl požár v roce 1853, při kterém byly zničeny domy číslo 12, 13, 14 a 15.

V roce 1883 vznikl v Brťoví první "divoký" hasičský sbor. O tři roky později zakoupila obec dvoukolovou hasičskou stříkačku. V roce 1898 byl v Brťoví oficiálně založen hasičský sbor, jehož prvním náčelníkem byl František Mach a starostou Josef Fučík. V té době měli brťovští hasiči k dispozici výzbroj v ceně 700 zlatých. Hasičský sbor byl významným iniciátorem pro obec důležitých činností.

V roce 1908 byla při spolku založena knihovna se 107 svazky. V roce 1926 si mohli brťovští čtenáři vybrat ze 152 svazků a ve třicátých letech to bylo kolem 500 knih. Knihovna měla zejména v zimě věrné čtenáře. V roce 1911, rovněž z podnětu hasičského sboru, se hrálo v Brťoví poprvé divadelní představení. Režisérem dvou her, Blázinec v prvním poschodí a Maloměstské tradice, byl Antonín Juránek. V roce 1927 bylo pro divadelní

představení upraveno jeviště v místnosti u pana Štarhy. Na úhradě nákladů za úpravu se podílejí mimo jiné také hasiči. Ke třicátému výročí založení hasičského sboru v Brťoví a k desátému výročí vzniku Československa pořádal sbor velkou oslavu, jejíž součástí byl ples a divadelní představení. V roce 1933 si brťovští hasiči postavili nové skladiště se společenskou místností v prvním poschodí. V témže roce byl založen ženský hasičský odbor, který měl 14 členek. Do nového skladiště si v roce 1938 přivezli novou motorovou stříkačku za 20 tisíc Kč. Největším požárem v obci od roku 1853 byl oheň, který vznikl v noci z 18. na 19. dubna 1910. Hořelo u Havelků a hrozilo, že se oheň rozšíří i na domy číslo 14 a 15, v nebezpečí byla i usedlost číslo 6 a další. Brťovští hasiči si museli poradit s ohněm sami. Až k téměř uhašenému požáru přijeli na pomoc hasiči z Bolešína. Největší škodu způsobil požár rodině Prudkových a Havelkům. Hasiči pomáhali zachraňovat majetek a odstraňovat škody při povodni v roce 1939. 17. června po velké bouři přival vodu zatopil celou náves, stodoly a chlévy. Velká voda poničila i cestu do Švařce. Zajímavé je, že v okolních obcích nepřišlo. Sbor dobrovolných hasičů v roce 1998 oslavil sté výročí své záslužné práce pro obec.

5.

HISTORIE BRŤOVSKÉ ŠKOLY

Po vydání tolerančního patentu v roce 1781 byly v Prosetíně založeny dvě samostatné školy, horní katolická a dolní evangelická, do kterých chodily i děti z Brťovic. Poprvé se o stavbě školy přímo v Brťovicích jednalo na návrh občanů evangelického vyznání v roce 1911. Byla podána žádost okresní školní radě o zřízení školy, ale proti byli brťoviští katolíci, kteří svůj nesouhlas odůvodňovali tím, že se nedávno podíleli na stavbě katolické školy v Prosetíně. Protože se brťoviští radní nemohli dohodnout, bylo na školní radě v roce 1913 žádáno, aby byla do Brťovic přeložena alespoň pobočka při evangelické škole v Prosetíně, která by byla umístěna v obecním domku číslo 30. Žádosti nebylo vyhověno a brťovské děti chodily dál do školy v Prosetíně. Nová žádost o zřízení školy v Brťovicích byla podána Zemské školní radě v roce 1921. Žádost byla tentokrát úspěšná a v roce 1922 se začalo stavět. Rok poté byla škola dokončena. Stavební místo pro novou školu daroval obci manželé Dvořáčkovi. Stavba školy stála obec sto tisíc korun. 40 tisíc bylo získáno prodejem obecních pozemků a obecního hostince číslo 18. 40 tisíc bylo uhrazeno státní subvencí a zbytek si obec vypůjčila. Práce na stavbě se účastnila většina brťovských občanů, kteří obstarali i značnou část potřebného materiálu. Ve školní kronice je zapsáno: "za obzřetného a obětavého vedení pana starosty Čenka Hlaváčka... pracovali obětavě a s láskou... a bylo viděti na pracujících, že pracují s radostí". Slavnostní otevření nové školy se konalo 2. září 1923. Samostatnou školou, nezávislou na Prosetíně,

se brťovská škola stala na začátku školního roku 1926 - 27.

Počet žáků brťovské školy se v letech 1925 až 1939 výrazně neměnil. Ve školním roce 1923 - 24 bylo zapsáno 26 žáků, z toho 8 chlapců a 18 dívek. Ve školním roce 1938 - 39 bylo zapsáno 25 žáků - 14 chlapců a 11 dívek. Ve školním roce 1960 - 61, což byl poslední školní rok brťovské školy, navštěvovalo vyučování 12 dětí - 4 chlapci a 8 dívek.

Od školního roku 1961 chodí mladší brťovské děti do školy v Prosetíně, starší děti dojíždějí do školy ve Štěpánově nad Svatkou. V brťovské škole působili celkem tři učitelé, nejdéle, od roku 1923 do roku 1951, pan učitel František Řehůřek.

6.

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

Na frontách první světové války bojovalo také 44 mužů z Brťoví, což byla čtvrtina obyvatel obce. Domů se nevrátili, padli na frontě: Jan Hlaváček, Adolf Hlaváček, Josef Petřík, Jan Marvan, Josef Fučík a Antonín Večeřa. Vratislav Prudký zemřel v zajetí, Čeněk Mach po návratu domů nepřežil následky války. Raněných bylo celkem sedm. Do československých legií v Rusku vstoupilo pět brťovských občanů. V kronice hasičského sboru jsou jmenem uvedeni pouze dva: Hynek Fučík a František Štářha. Do československých legií v Itálii vstoupil jeden občan. Kronika jeho jméno neuvádí.

Během války byla všude velká bída. Na černém trhu se za metrický cent žita platilo 500 korun, za metrický cent ovesa 300 korun a za metrický cent brambor 120 korun. Za koně musel kupující zaplatit 30 tisíc korun, za krávu 10 tisíc. Mezi lidmi panovala velká nedůvěra k penězům. Jednoznačně se dávala přednost výměně zboží za zboží. Navíc byli v průběhu války rolníci postiženi rekvizicemi pro armádu. Vznik nového státu přivítali obyvatelé Brťoví s radostí a velkou nadějí do budoucna. Drahota a nouze trvala až do roku 1921. Teprve po tomto roce se život v novém státě rozvíjel příznivě i pro brťovské.

7.

ŽIVOT V OBCI MEZI VÁLKAMI

Podle správního členění po celou tuto dobu patřilo Brťoví do okresu Boskovice. V roce 1925 zanikl v důsledku pozemkové reformy kunštátský velkostatek, ze kterého byl vyčleněn zbytkový statek v Louce. Ostatní půda byla přidělena občanům okolních vesnic. Občané Brťoví dostali 12 měřic luk. V roce 1930, kdy byla provedena lesní pozemková reforma, připadl obci les Lisek o výměře 24 hektarů. V horním úseku lesa Smrčiny obdržela obec 3 hektary. U cesty na kraji lesa byla otevřena pískovna. Už v roce 1908 byla vybudována spojovací cesta z Brťoví do Švařce. V roce 1939 byla značně poškozena velkou vodou po bouři 17. června.

Významnou událostí pro celou obec byla její elektrifikace. Jednání o zavedení elektrického proudu do obce začalo v roce 1925. Západomoravské elektrárny pracovaly rychle, a tak už v červnu 1926 se rozsvítily první žárovky v domácnostech i na návsi. Brťovští si zejména pochvalovali elektrický motorový pohon, který jim ušetřil spoustu těžké dřiny. Ve stejném roce začal ve vsi hrát i první rozhlasový přijímač. Jeho majitelem byl pan Dvořáček. Nejhorším meziválečným obdobím byla léta 1930 až 1935. Zemědělská krize, která byla součástí celkové hospodářské krize, se projevila poklesem cen všech zemědělských produktů. Obilí bylo neprodejné a rolníci se značně zadlužili. Zlepšení hospodářské situace nastalo až v roce 1936. Pisemná svědeckví se zmiňují i o některých výjimečných výkyvech počasí a přírodních katastrofách. Například v květnu roku 1927 uhodily silné mrazy a 8. června téhož roku postihlo kraj velké krupobíjí, které způsobilo značné škody na obilí. Aby měli brťovští hospodáři čím zaset, dostali od státu podporu 2 tisíce korun

na nákup osiva. O velké bouři a povodni 17. června 1939 byla zmínka již dříve.

Demografický vývoj a volební výsledky První poválečné sčítání obyvatelstva v nové republice proběhlo v roce 1921. Brťoví mělo tehdy 198 obyvatel. Úbytek 40 lidí byl způsoben tím, že se v tomto období ze vsi odstěhoval značný počet obyvatel. Nejúspěšnější politickou stranu v Brťoví mezi dvěma světovými válkami byla Republikánská strana československého venkova (agrárníci). Druhé místo ve volbách pravidelně získávala Lidová strana. Ve volbách do zákonodárných sborů v roce 1925 získali vítězství agrárníci, druží byli lidovci a pouze tři hlasy byly odevzdány pro jiné strany. V roce 1929 byly výsledky voleb do poslanecké sněmovny a do senátu velmi podobné. Po obecních volbách v roce 1927 měli v devítičlenné obecní radě 5 členů agrárníci a 4 členy lidovci. Starostou obce se stal Josef Hlaváček. Obecní volby v roce 1931 se nemusely konat. Agrárníci a lidovci se dohodli, početní zastoupení v obecní radě se nezměnilo a starostou obce byl zvolen Čeněk Hlaváček. Ve volbách do zákonodárných sborů v roce 1935 získali 64 hlasy agrárníci, 39 hlasů lidovci, 6 hlasů národní socialisti, 2 hlasy sociální demokracii a 1 hlas byl odevzdán pro Národní obec fašistickou. Ve funkci starosty se v tomto období vystřídali: Čeněk Hlaváček, rolník, usedlost číslo 13, do října 1923, Bohumil Prudký, rolník, usedlost číslo 12, do října 1929, Josef Hlaváček, rolník, usedlost číslo 6, do listopadu 1932, Čeněk Hlaváček, rolník, usedlost číslo 13, do roku 1938, Miroslav Hlaváček, rolník, do roku 1946.

8.

**DRUHÁ SVĚTOVÁ
VÁLKA**

Válečná tragédie se Brt'ovi dotkla až v závěru období Protektorátu. Od léta 1944 se v okolních lesích zdržovali nejen uprchlíci, ale i ozbrojení ruští parašutisté. Postupem doby se z nich vytvářely partyzánské oddíly. Krutá zima na přelomu let 1944 a 1945 je donutila uchýlit se do okolních vesnic. Občany, kteří poskytlí partyzánům úkryt, německé vojsko i gestapo krutě trestalo. Začátkem ledna 1945 se schovávalo několik partyzánů i v Brt'ovi, v usedlostech číslo 12 a 13. 21. ledna 1945 bylo Brt'ovi obklíčeno Němci, kteří odvedli dlouholetého starostu a váženého občana Čenka Hlaváčka, kterému bylo v té době přes 60 let. Jeden ze zatčených partyzánů nevydržel mučení a prozradil u koho se schovával. Čeněk Hlaváček se už do Brt'ovi nevrátil. Gestapo přišlo později i pro jeho syna Jaroslava, ten však nebyl právě doma, a tak odvedli jeho sestru Emilii. Aby Emilii zachránil, přihlásil se Jaroslav dobrovolně na gestapu. Emilie se po několikátým denním věznění vrátila domů. Jaroslav zůstal zavřený v Brně v Kaunicových kolejích a vrátil se do Brt'ovi těsně před koncem války. Čeněk Hlaváček zemřel s největší pravděpodobností 9. března 1945 v koncentračním táboře ve Flossenburgu. S postupujícím jarem se k Brt'ovi blížila fronta. V dubnu se zastavila u Brna, bylo slyšet střelbu a vidět bombardovací svazy Spojenců. Vesnicí procházeli němečtí zběhové, kteří utíkali před Rusy. Partyzáni stavěli na ústupových cestách záseky z pokácených stromů. Na konci dubna přijel do Prosetína velký oddíl německých vojáků asi na 150 autech, vyzbrojených děly a kulomety. Protože nemohli z Prosetína odjet, vyhodili celou kolonu do povětří a prchali přes pole k Bystřici. 9. května v osm hodin večer dorazili Rusové ke Čtyřem Dvorem

a k Prosetínu, válka skončila. Neskončil však strach a obavy, protože v okolních lesích se potulovali němečtí vojáci a ještě se střídalo. Ještě dlouho po válce bylo v lesích plno munice. S vojáky bojujícími v Anglii se do Brt'ovi vrátil i brt'ovský rodák, profesor a štábní kapitán duchovní správy Bohumil Bořek. V závěru okupace byl v Brt'ovi ustaven tajný národní výbor. Jeho předsedou se stal Miroslav Hlaváček. Do pohraničí se z Brt'ovi vystěhovali Josef a Cyril Fučíkovi, kteří se usadili ve Velkých Křídlovicích na jižní Moravě a Vlasta Hlaváčková do Moravan u Brna. Později odešli i další.

9.

POVÁLEČNÉ OBDOBÍ

Do roku 1949 patřilo Brťoví do okresu Boskovice, do roku 1960 do okresu Bystřice nad Pernštejnem a od roku 1960 do okresu Žďár nad Sázavou. V roce 1960 došlo ke zrušení Brťoví jako samostatné obce a k jeho připojení k Prosetínu jako jeho místní část. Po skončení války trvaly hospodářské těžkosti. Odstraňovaly se následky války. První poválečné volby 26. května 1946 přinesly tyto výsledky:

40 hlasů pro KSČ

39 hlasů pro lidovce

9 hlasů pro národní socialisty

4 hlasy pro sociální demokraty

V obecní radě zasedalo 5 komunistů a čtyři lidovci, starostou se stal Miloslav Hlaváček.

Rok 1947 byl pro rolníky velmi těžký. Nebývalé sucho znamenalo katastrofální nedostatek píce a obilí. Společenské změny po roce 1948 se pochopitelně dotkly i Brťoví. Většina brťovských rolníků těžce nesla konec soukromého hospodaření a vstup do JZD. K založení zemědělského družstva došlo v obci v roce 1952. Zpočátku mělo společné hospodaření nevalnou úroveň, jako ostatně všude v republice. Masivní státní dotace na nové stroje a minerální hnojiva se v šedesátých letech projeví v lepších výsledcích hospodaření. Práce v družstvu se stala poměrně dobře placenou. V roce 1974 se pod názvem JZD Prosetín sloučilo s prosetínským družstvem družstvo brťovské a čtyřdvořské. V roce 1978 došlo k dalšímu sloučení. Přibyla družstva z Víru, Chlumu, Koroužného, Kobylinice a Švaře. V roce 1987 byla připojena další družstva do velkého neefektivního celku JZD Povodí Štěpánov. To se udrželo jen do roku 1989.

V současné době jsou všechny hospodářské budovy zemědělského družstva v Brťoví tj. ovčín, vepřín, kůlna, nevyužitá a většína obyvatelstva pracuje v okolních průmyslových podnicích nebo u soukromých podnikatelů. V Brťoví hospodaří jeden soukromý rolník, část polí obdělávají brťovští občané pro svoji vlastní spotřebu. Na většině polí hospodaří zemědělské družstvo Prosetín.

V roce 1947 bylo Brťoví napojeno na telefonní linku Prosetín - Olešnice. V roce 1982 je telefonní spojení zautomatizováno. V letech 1996 až 1998 byla telefonní síť v Brťoví zmodernizována a podstatně rozšířena. Bylo zřízeno 14 nových telefonních stanic. V roce 1977 byla v Brťoví vybudována otočka autobusu a od května 1977 byla zahájena pravidelná autobusová linka do Bystřice nad Pernštejnem. V letech 1978 - 1979 je prováděna oprava kulturního domu (bývalé školy) - jsou opraveny podlahy, elektrická instalace a je provedena vnitřní úprava. Došlo také k opravě hasičské zbrojnice. V roce 1980 je vyměněna elektrická síť v obci, vybudováno nové veřejné osvětlení a za spoluúčasti JZD byly vyasfaltovány místní komunikace a v roce 1989 bylo vyasfaltování rozšířeno po celé obci. V roce 1986 - 1987 byl do obce zaveden vodovod, který je společný pro Prosetín a Čtyři Dvory. V současné době se připravuje plynofikace obce.

10.

SOUPIS OBYVATEL

Seznam obyvatel Brťoví k 1.6.1999

1349 - 1999

Číslo 1:

Jancík Pavel 1951
 Jancíková Marie 1946
 Jancík Pavel 1975
 Jancík Tomáš 1976
 Jancík Dušan 1978
 Jancík Aleš 1979
 Jancíková Lenka 1980

Číslo 3:

Juránek Miloš 1937
 Drbušek Jiří 1962
 Drbušková Jitka 1965
 Drbušek Jan 1987
 Drbušková Jitka 1989

Číslo 4:

Bartoňková Marie 1912
 Bartoněk Vladimír 1939
 Vraspír František 1940
 Vraspírová Marie 1944
 Vraspír Petr 1966
 Vraspír František 1969
 Vraspírová Věra 1972

Číslo 6:

Meduna Jiří 1951
 Medunová Marta 1959
 Meduna Jiří 1978
 Meduna Zdeněk 1983

Číslo 7:

Kolářová Marie 1914
 Kolář Josef 1941
 Kolářová Jana 1944
 Kolář Rostislav 1971
 Kolářová Bronislava 1972
 Kolář Lukáš 1991
 Kolář Michal 1994

Číslo 8:

Pučálka Jan 1946
 Pučálková Anežka 1950
 Parubická Pavla 1973
 Pučálková Anežka 1976

Číslo 9:

Kotlánová Vlasta 1923
 Kotlán Miroslav 1944

Číslo 10:

Zbraněk Arnošt 1951
 Zbrančková Jana 1955
 Hlaváček Jan 1979
 Hlaváčková Hana 1982

Číslo 13:

Hlaváčková Emilie 1909
 Hlaváček Jaroslav 1956
 Hlaváčková Ludmila 1962
 Hlaváčková Jitka 1981
 Hlaváček Jaroslav 1983

Číslo 14:

Fučíková Jiřina 1934
 Fučík Libor 1960
 Fučíková Alena 1970
 Fučíková Kateřina 1999

Číslo 15:

Hlaváček Miloslav 1931
 Hlaváčková Marie 1936
 Hlaváček Miloš 1967

Číslo 16:

Pokorný Václav 1952
 Pokorná Jaroslava 1962

Číslo 17:

Kolář Josef 1964
 Kolářová Jaroslava 1967
 Kolářová Alena 1990
 Kolář Miroslav 1993

Číslo 18:

Coufal Adolf 1941
 Coufalová Jarmila 1946

Číslo 19:

Meduna Jiří 1927
 Medunová Františka 1932
 Medunová Marie 1952

Číslo 22

Coufal Jaroslav 1938

Číslo 25:

Chalupník Josef 1951
 Chalupníková Eva 1953

Chalupníková Marcela 1979
 Chalupník Josef 1982

Číslo 26:

Fučíková Josefa 1912

Číslo 28:

Kozáčková Marie 1939
 Kozáček Luboš 1962
 Kozáčková Lenka 1970
 Kozáčková Lucie 1991
 Kozáčková Kateřina 1993

Číslo 29:

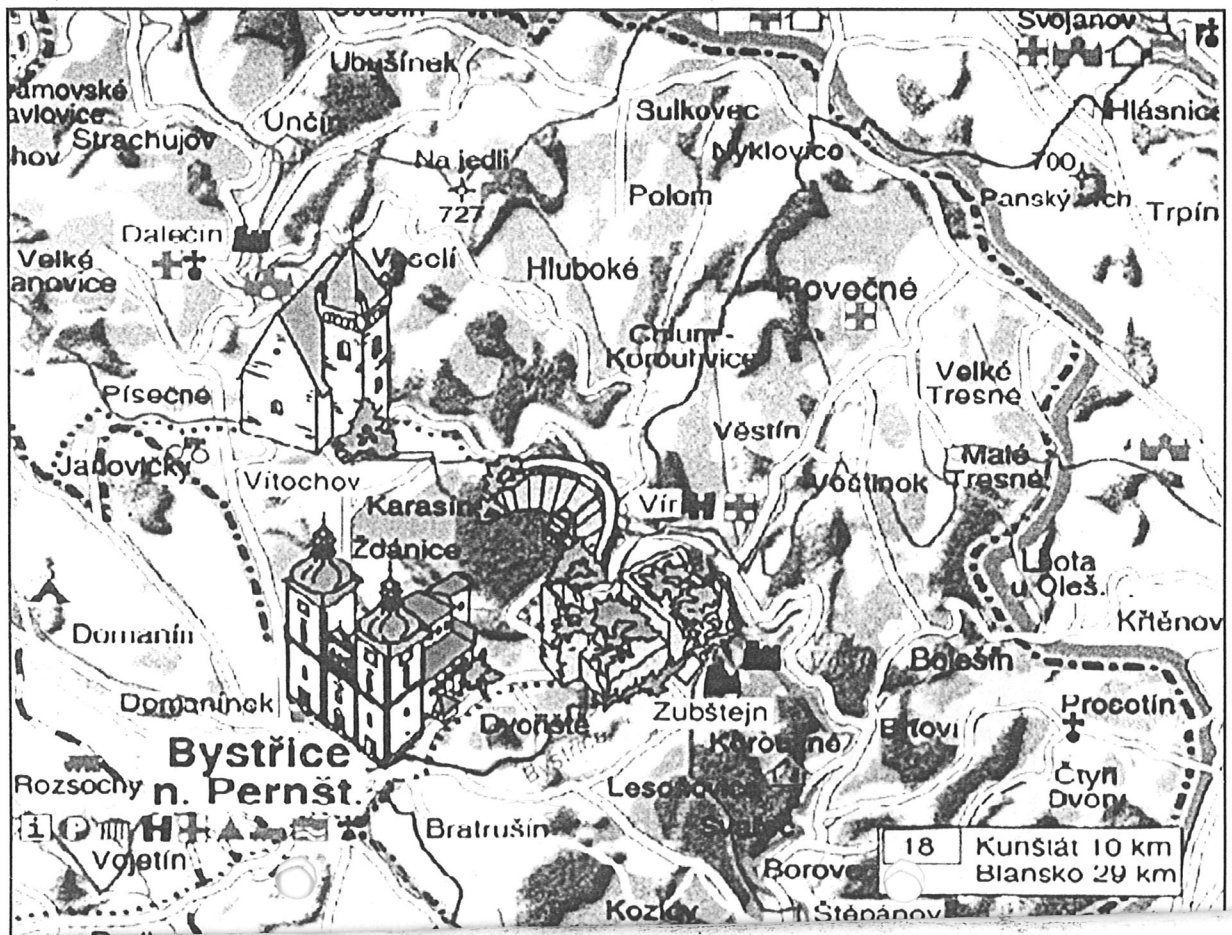
Nabitá Jindřiška 1930
 Nabitý Stanislav 1931

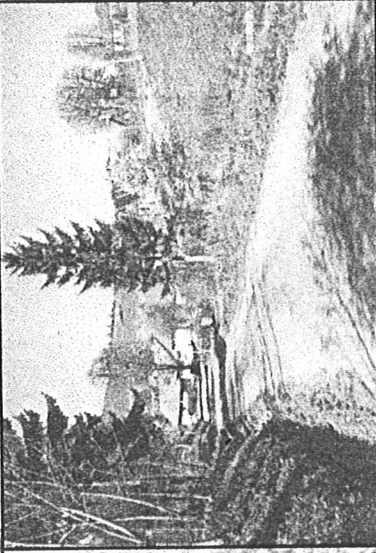
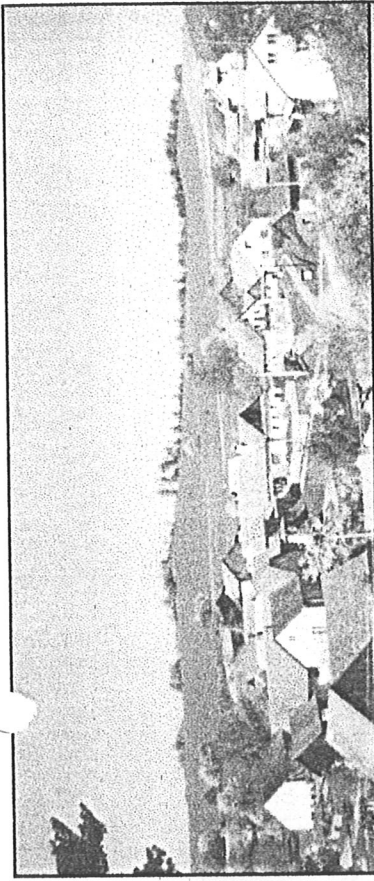
Číslo 33:

Palínková Božena 1918
 Štaudová Ludmila 1944
 Štaud Josef 1968
 Štaudová Lenka 1972
 Štaudová Kristýna 1993
 Štaud Tomáš 1996

Číslo 35:

Špaček Jaroslav 1963
 Špačková Jana 1968
 Špačková Jana 1987
 Špaček Jaroslav 1992

Napsal : Ing. Jan Drbušek

Foto : Ing. Jiří Drbušek

Graficky zpracoval : Ing. Jiří Drbušek

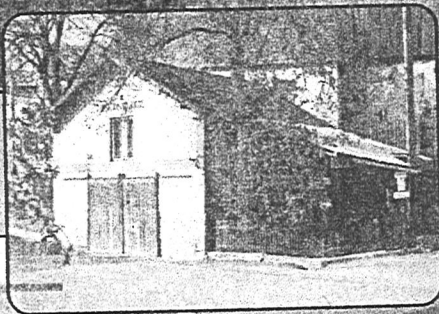
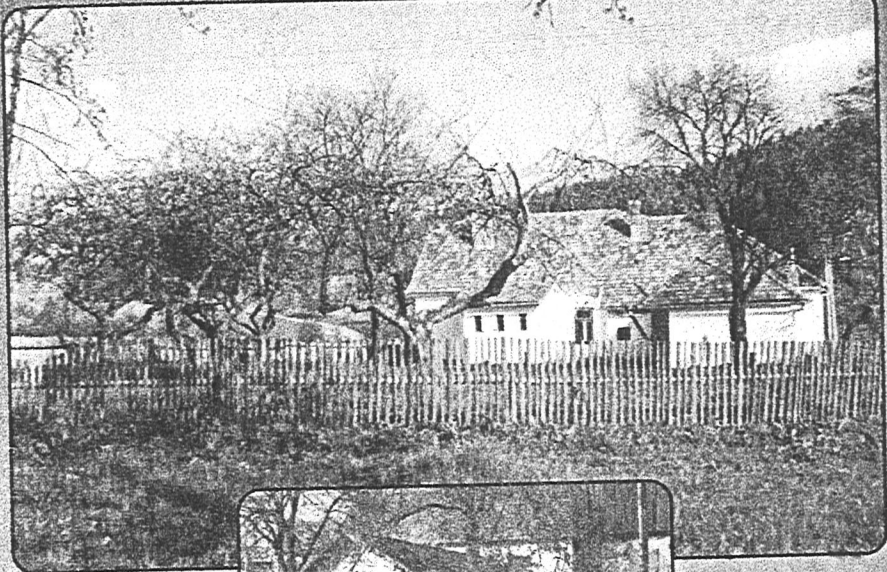
Vydal : SDH Brtův

v nákladu 100 ks

Tisk : DTP studio

při ISŠ Purkyňova 97, Brno

Čtyři Dvoře

Dříve Čtyřdvory, do Čtyrdvor, ze Čtyrdvor, ve Čtyrdvořích, v německých listinách Vierhöff, Vierhöfen. V roce 1500 ze Czirz Dworow a v roce 1846 Cztiry Dwory. Od roku 1915 Čtyři Dvory.

Čtyrdvoráci tu bydleli dávno před tím, než se zmínky o obci dostaly do kupních nebo darovacích smluv jejich vrchnosti. Po celá staletí patřili k perněstejnskému panství.

Páni z Pernštejna se spolu s ostatními pány zdejšího kraje (s pány z Kunštátu a Lomnice) postavili ve stížné listině proti upálení Mistra Jana Husa a jejich lidé pak bojovali po boku husitů. Pernštejnové vyšli z těchto bojů úspěšně, rozšířili svá panství, zvětšili bohatství i moc a svým poddaným štědře darovali část svých lesů. Tak se po husitských válkách dočkal zdejší kraj, vesměs kališnický, rozkvětu. Po bitvě na Bílé Hoře v třicetileté válce nastalo všeobecné zrušení a chudobá, "takže lidé více mysleli na útěk než na hospodaření". Také pro násilnou rekatolizaci kraje. Myšlenka vzájemné náboženské tolerance, která se před Bílou Horou na Moravě prosadila, však nebyla zapomenuta. Máme ji doloženu v roce 1710 z úst evangelíka ze Čtyrdvorů, který se těšil, že "bude svoboda pro dvoje náboženství, katolické i evangelické."

Po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 se k evangelíkům přihlásilo na perněstejnském panství celkem patnáct rodin, z toho pět rodin (25 lidí) ze ~~Čtyrdvorů~~ Čtyrdvorů.

Zatímco protokoly, které byly sepsány na zámku v Kunštátu jsou velmi stručné - evangelíci se mezi sebou domluvili, co a jak budou před komisí vypovídat, aby jejich odpovědi nebylo zneužito - bystřický katolický farář zaznamenal daleko obsírnější odpovědi těch, kteří se přišli přihlásit k evangelíkům.

Tak ze Čtyřdvorů z čísla 2 Jan Štěpán, šedesát let starý sedlák řekl: "Víru staročeskou bratrskou zdědil jsem po svých rodičích a tu my nyní nazýváme helvetskou. Mám dvě svátosti: křest a večeři Páně. To jest lámání chleba a pití z kalicha Páně."

Kateřina, jeho pětáctyřicetiletá ~~žná~~ žena: " Já jsem již dávno reformistka podle helvetského náboženství a v tom zůstávám".

Frantz, osmáctiletý syn: "Já budu jako táta a máma podle helvetského vyznání" a další ~~maldší~~ děti odpověděly podobně.

Z čísla 9 Jiřík Švanda, šedesátiletý pro starobu a neduživost nemohl přijít a vzkázal, že zůstává v tom "náboženství helvetském." Markyta, jeho padesátiletá žena řekla: " Já vyznávám tu víru, kterou můj ~~syn~~ a má nevěsta a můj muž vyznávají a v té chci umřít proto, že sem v ní od maličkosti."

Zápisy pokračují v témže duchu a tónu: "My od katolické víry neodstupujeme, my jsme nikdy katolíky nebyli." Žila i v Prosetíně a v Brťoví, kde se k evan^{ge}lictví přihlásila většina rodin, tak silná českobratrská tradice jako ve Čtyřdvorech?

Vždyť tam jich byla menšina. V roce 1674 měla obec dvanáct obydlených domů, ale v roce 1790 už jich bylo sedmáct se 157 obyvateli. Po celé devatenácté století počet obyvatelstva stoupal, takže v roce 1900 žilo ve ~~tyřá~~ Čtyřdvorech 247 obyvatel ve třiceti čtyřech domech. Z toho bylo 157 katolíků a 90 evangelíků.

Obojí chodili do kostela do Prosetína. Evangelíci do dolního, evangelického, který si postavili v roce 1782, katolíci do horního. Svoji farnost měli v Prosetíně od roku 1785.

Nepřátelství mezi katolíky a evangelíky bylo hodně a bylo rozdmýchováno novými a novými úředními zásahy. Tak se ve Čtyřdvořích ode dávna děti učily v chaloupce čísla 2, odkud se její obyvatelé přihlásili k helvetskému vyznání. Po založení katolické farnosti byla v Prosetíně založena též katolická škola a evangelíci si založili svoji evangelickou školu. Tak chodily

děti ze stejných vesnic - ze Čtyřdvorů, Brťoví, Prosetína a Louky - do dvou různých škol v Prosetíně, katolické a evangelické. Po celé devatenácté století se táhly spory mezi dospělými a bitky mezi dětmi. Až po vzniku republiky prosadila evangelická strana, že děti začnou chodit do společné školy, čemuž se bránili Čtyřdvoráni. Až si Prosečáni vymohli úřední rozhodnutí, že dosavadní budovy katolické a evangelické školy v Prosetíně jsou nevyhovující, museli Čtyřdvoráni ustoupit. Ale nepřijali návrh, aby se nová škola kvůli dětem v Louce stavěla na dolním konci Prosetína. Vymohli si postavení školy na horním konci, což se po tom, co si Louka postavila vlastní školu a do prosetínské školy začaly smaz chodit též děti z Brťoví, ukázalo jako velmi moudré a pro děti dobré.

Další těžké spory mezi Prosečány a Čtyřdvorány (krylo se to s oním dělením na katolíky a evangelíky?) vznikly kolem lesů, přidělených oběma obcím pozemkovým úřadem v roce 1930. Svoji roli tu hrálo i to, že Čtyřdvoráni byli chudší a za Prosečány stál vlivný poslanec pan Melíšek. Nebyť pomoci boleslávské záložny, nebyli by sehnali potřebné peníze na zaplacení. Nakonec v roce 1934 došlo k narovnání mezi Prosetínem a Čtyřmi Dvory ohledně v roce 1930 dostavěné školy a v témže roce byl i řádně zaknihován les.

V těžkých dobách druhé světové války a během poválečných let, kdy došlo k celostátnímu tažení proti církvím se ulomily hroty dřívějších prudkých sporů mezi evangelíky a katolíky. Takže dnes můžeme obnovit dávnou tradici náboženské snášenlivosti, jak ji skoro před třemi sty lety vyhlížel jeden ze Čtyřdvoránů.

V roce 1923 byla založena "Pamětní kniha obce Čtyřdvořy". Začíná popisem domů, které byly od druhé poloviny 19. století postaveny. Přesto že obytných domů přibývá, počet osob v obci klesá tak, že koncem roku 1926 napočteno v obci všech osob 188 z čehož je viděti, že v obci je málo zaměstnání a lidé odcházejí za svým zaměstnáním do měst, což také vysvětluje z toho, že v roce 1890 při úředním soupisu lidu v obci bylo napočteno 249 osob, v roce 1910 bylo napočteno 231 osob a v roce 1920 bylo napočteno 198 osob. Lidé tento se živil při zemědělství a domkaři provozovali až do světové války tkalcovství. tak že začátkem dvacátého století bylo v obci postaveno na dvacet pět stavů, což po světové válce úplně zaniklo. Více domkařů mělo již přikoupeno pole od Prosetína a pak žádali při parcelaci pozemkový úřad o příděl, bylo jim vyhověno a mezi ně rozděleno 68 mir pole a 10 mir luk, takže již mnohá chalupa, která v devatenáctém století měla jen kozu, nyní po parcelaci měli již dva až tři kusy hovězího dobytka, čímž se hospodářství značně zvětšilo.

Dle nejstarších pamětníků byla obec v roce 1866 navštívená vojskem a sice jednu neděli v červnu, když šli lidé z kostela z dopoledních služeb Božích spatřili od dolního konce Prosetína vjíždět dva vojáky dva kyrysnyky, což dělalo na lidi nemilý pocit neb bylo již jasno, že válka se blíží do našich krajin. Asi za malé půl hodiny začalo jet vojsko rakouské a sice v tak hustém a silném houfu, že se nemohlo ani přes silnici přejít, tedy kdo byl na jedné straně musel na ní zůstat a na druhé straně také tak. Vojsko bylo míchané a již z války přibylé neb měli na sobě mundur již roztrhaný jak byli v zápasu a jízda trvala od neděle až do ponědělníka, před polednem ustala, napřed táhlo vojsko, pak kanonýři s kanonami až do rána a potom jeli furvezňáci. Lidé byli celí

přestrašeni neb celou noc kanony hřměly, jak ujižděly. Teď se lidé radili co dělat a usnesli se, by utekli do lesů, co se také stalo, mladší lidé co mohli, vzali sebou na zdraví to odnášeli. ^{34b}

V úterý k polednímu se zase od rybníka po silnici objevili dva vojáci, ale ti byli celí černí, což se poznalo, že jsou to Prusaáci, neb ti měli černý mundur a za nimi se táhlo pruské vojsko ve velikém počtu od Štěpánova do Prosetína. Lukášek čílo 1 ten rok stavěl a právě byl před stavením, když tu jeden vojím asi důstojník k němu s koněm přiskočil a zakřikl na něj "Vašata vašna hažava" on tomu nerozuměl, tedy nedal žádnou odpověď, goják však vytáhl šavli a zas na něj zakřikl "Vašata vašna hažava Hanín Hanín". Lukáškoví šťastná myšlenka napadla že se ptá na Hodonín, tedy řekl Vierhöfen a goják již jej nechal s pokojem a vytáhl knížku a dělal si v ní zápisky. Lukášek se v tom ztratil jsa rád, že to tak dopadlo.

Vojsko odtáhlo do Prosetína neb oni neměli Čtyrdvory znamenáné na mapě ~~na~~ ^{na} z Prosetína jich poslali do Čtyrdvorů, že jich měli sedláci po osmnácti a po chalupách po třech mužích. Když se jim dalo, co chtěli, tak nedělali zle....Ti lidé, co pozutíkali, se po něčem vraceli, vojsko se tu zdrželo tři dni a potom odtáhli. Lukášek že to s ním tak dobře dopadlo nechal postavit na návsi sv.kříž, který až do dnešního dne stojí a rodilka Lukáškova jej udržuje v pořádku. "

Do ~~roku 1912~~ založena "Pamětní knihy obce Čtyřdvořy".
~~Už~~ byly přepsány i údaje ze soukromé kroniky Františka Dospíšila,
 rolníka z čísla 3, který se narodil ve Čtyřdvořech roku 1862.

Tak se dovídáme, že v roce 1856 na návsi u nově postavené sil-
 nice zasadil Pavel Jančík z čísla 2 dub. Byla to jistě veliká
 událost, když obec byla s okolními obcemi spojena silnicí.

Do té doby jezdilo se do Švarcu po potoce a do Prosetína po
 pastviskách, jak je nyní cesta přes "dílky". Do Hodonína se jez-
 dilo také po těchto pastviskách a pak přes les "Kopaniny".

Jiný zápis: V naší obci bývala i v době sucha také velká nouze
 o vodu. Byla zde jediná studna u čísla 12. Třebaže tato studně
 je dvanáct metrů hluboká a plná vody a udržuje rybníček na návsi,
 přece v době sucha nestačila a jezdilo se a chodilo pro vodu na
 "Obecník", kde proudí ze země silný pramen, který udržuje "Dolní
 rybník". Roku 1860 pořídilo si čísla 1 a 2 společnou studnu a
 roku 1865 při stavbě hostince č. 26 a u čísla 3 přibyly další dvě
 studny. Hostinský se vzápětí po svém nastěhování do ~~Žyrádků~~
 Čtyřdvořů osvědčil jako tlumočnick, ~~v roce 1866 za rakousko-~~
~~pruské války~~ ^{kdysi} táhla pruská vojska silnicí od Švarcu. "Vojsko
~~odtáhlo do Prosetína, nebo ani neměli Čtyřdvořy zaznamenané na~~
~~mapě". Na znamení vděčnosti Bohu za to, že vojsko po třech dnech~~
~~ze Čtyřdvořů odtáhlo, dali Lukáškovci na návsi postavit kříž.~~

Po třikrát ve Čtyřdvořích hořelo - v roce 1872 vyhořelo do
 základů číslo 41, v roce 1906 č. 35 a v roce 1914 číslo 9. To už
 byl v obci od roku 1898 hasičský sbor. Ale víc než požáry ohrožovaly
 obec bouřky, průtrže mračen, sněhové houře, silné mrazy i povodně.
 Podrobné zápisy o počasí tvoří hlavní náplň pamětní knihy.

Ale i událostí, týkající se celého národa, tu najdeme zazname-
 nány. Za první světové války bylo z obce na frontu odvedeno
 třicet osm osob. Z nich pět padlo, pět bylo raněno a dva byli
 v zajetí.

V roce 1918 "naše samostatnost československá byla prohlášena, co obyvatelstvo s nadšením přijalo a na návsi na památku je vsazena lípa svobody".

Do roku 1919 nebylo politických stran a obyvatelstvo se podle obecní kroniky dobře snášelo. Po volbách však začaly spory. Všechny výsledky voleb v tom kterém roce jsou v kronice zaznamenány. Nejsou bez zajímavosti.

Po celou dobu první republiky se obec zvelebovala. V roce 1921 byla provedena elektrifikace, a ačkoliv počet obyvatelstva klesal, přibývalo nově postavených domů. Rok po roce zaznamenávali kronikáři v pamětní knize, kolik se který rok urodilo, kolik stálo obilí i brambory. Zápisy končí v roce 1938 vyličením slintavky a kulhavky, která těžce postihla dobytek i jejich hospodáře.

Následující těžké roky si zřejmě nikdo netroufal pokračovat v zápisech obecní pamětní knihy. Až 1. ledna 1955 převzal vedení kroniky Alois Dospíšil a dopsal do kroniky chybějící roky. Tak zaznamenal aspoň ve zkratce, jak prožívali ve čtyřdvořech německou okupaci. Na nejvyšším místě obce, na "Lánech" byla postavena dřevěná rozhledna, ze které bylo vidět daleko po kraji. Z rozhlasových přijímačů byly vyňaty krátké vlny, aby byl lidem znemožněn odposlech cizího rozhlasu. Na veřejných budovách musely být vyvěšovány vedle protektorátního státního praporu též prapor Německé říše. Dodávky byly vysoké. Pro spojení s partyzány byl gestapem zatčen Ladislav Štarha, zaměstnaný u Jančíků na čísle 2. Zemřel v koncentračním táboře.

Na jaře 1945 se začala přibližovat fronta.

"Přes naši obec ustupovala německá vojska až poslední dny. Dne 8. května přijela od Prosetína dlouhá kolona různých nákladních a osobních aut a směřovala ke Štěpánovu. Poněvadž však byla silnice za druhým mostem zatarasena pokácenými stromy, museli

se Němci vracet, aby mohli jet jinou stranou. Byli proto velice rozezleni a sháněli muže zdejší obce, aby šli překážky odstranit. Chodili také po domech a při tom byl zastřelen Josef Machour. To vše se odehrálo ve večer dne 8. května. Na Němce bylo někde pod vesnicí střeleno, takže tito pak, kde jen se jim zdálo, že někoho vidí, tak tam hned stříleli. Bylo tedy jak v obci tak za vesnicí mnoho střeleno a proto velice nebezpečno.

Již se zdálo, že se budou Němci mstít nějakým způsobem na zdejších občanech, když Josef Kalda, četnický strážmistr, zdejší občan, přemluvil velitele kolony, že bude pro ně výhodnější, když se vrátí a pojedou na Olešnici a J⁺mramov, což také učinili a asi k půlnoci odjela poslední auta. Tímto způsobem zachránil Josef Kalda snad životy několika občanů.

Pod Prosetínem chytily tuto noc Němci nějaké hochy ozbrojené puškami. Podařilo se jim však uprchnout až na Ludvíka Lukeše, zdejšího občana z čísla 13. Tohoto chtěli zastřelit. Bylo mu střeleno do obličeje. Po výstřelu se svalil a Němci ho považovali za mrtvého a odešli od něj. Byl však náhodou střelen bokem od oka k uchu, takže zůstal živ a má jen vadné oko, na které málo vidí.

Když den před tím, jel Josef Jančík a Josef Špaček obchodník do Bystřice a museli se vrátit, protože za druhým mostem byly přes silnici nakáceny stromy, setkal se na návsi zdejší starosta s obce František Boček s nynějším kronikářem Aloisem Dospíšilem a řekl tomuto, že silnice nad "Cumberkem" zatarasena, co myslím, že by se mělo dělat. Řekl jsem mu, aby to nechal odstranit, protože když budou Němci ustupovat také po silnici přes naši obec, což jest jisté, tedy si odklizení překážek vynutí a dopadne to moc dobře, nebude-li to stát nějaké lidské životy. Stromy nakáceli přes silnici nějakí lidé ze Švarcu nebo Záskalí. Proč neudělali překážky na konci Cumberka? Protože tam by se Němci mstili na nich, kdežto, když to nakáceli nad Cumberkem, budou se mstít na obci

kteří potřebovali něco opravit, jako třeba kolo zalepít a pod. Takové opravy dělaly se s velikým spěchem a pak honem dál utíkat. To nebyl již nějaký spořádaný ústup, to byl bezhlavý útek, každý měl starost, jen aby se dostal rychle kupředu. Stávalo se, že jela dvě auta, nebo dva vozy vedle sebe po silnici, jeden chtěl předjet druhého a tak se stávalo, že se silnice ucpala a pak kde to šlo/jelo se po polích nebo lukách. To se pak vozidla někde zabořila a pak vojáci to tam jednoduše nechali a šli dál pěšky.

7

čtyřdvoraké. Ti co ty překážky udělali, byli hrdinové, jakých tenkrát bylo místama dost, to jest dělali něco proti Němcům jen tenkrát, když měl jistotu, že jěmá se nemůže nic stát a kdyby na to Němci přišli, odnese to někdo jiný. Tak tomu bylo i v tomto případě.

Ráno šel starosta ^{s lidmi} odklázet překážky, když viděli v jakém nebezpečí byla obec a že by se mohlo stát ještě něco horšího, až budou ustupovat další Němci a silnici najdou zatarasenu

Alcis Dospíšil napsal na desku velkým písmem česky a německy: silnice uzavřena: a zanesl ~~to~~ přibitě na kálu k transformátoru, kde to postavil doprostřed silnice. Sotva se tak stalo, již přijížděli Němci. Vpředu osobní auta s důstojníky. Zastavili se a tázali se, kdy bude silnice volná. Řekl jsem, že za několik hodin. Chvilí se radili a pak obrátili a jeli zpět. Všichni byli pokryti prachem a na obličejích, z čehož bylo vidno, že ustupují bez překážky přestávky již delší čas.

A pak to šlo nepřetržitě. Sotva jedna skupina přešla nebo přejela, již tu byla další. Jela auta, vozy, tanky, vojáci pěší i na koních, na kolech i motocyklech. Také vedli vojáci často koně v chomoutech, ale bez vozů, které někde nechali, aby mohli rychleji ustupovat. Všichni byli zaprášení a umazaní a každý spěchal.

Štěstí bylo, že byly překážky na silnici za druhým mostem odstraněny a tak to šlo rychle pryč bez zastávky. Zastavili se jen ti, kt

Některé oddíly auta, tanky a vozy ničily, když viděly, že se s tím nedostanou dál, že se to dostane Rusům, kteří je stíhali. Když byla silnice zatarasena vozidly, tedy se auta nebo vozy hodili jednoduše napravo nebo nalevo ze silnice, jen aby se mohlo rychle dál. Vojáci na koních a pěší šli také mimo silnici jako ku příkladu od Prosetína pod "Chocholatku"- "Hálkovci" přes Jurů podsedek k "Cumberku". Tito se báli, že budou ustupující kolony a skupiny na silnici bombardovány.

Některí Němci dávali koně za bicykly, protože si mysleli, že na kole se dostanou rychleji kupředu. V některých vesnicích brali Němci zemědělcům koně, protože jejich kůň byl již unaven, nebo kulhal, jen aby mohli rychleji dál, aby se nedostali Rusům do zajetí. Když někde odbočovala cesta od silnice, tedy se mnozí pouštěli po této v naději, že se dostanou dále opět na silnici a že se tak dostanou rychleji kupředu. Tak jeli také na "Nivu" a když viděli, že se cesta zatačí od silnice, tedy vypráhli koně a vozy tam nechali.

Na (Bartoňovém) Jurovým podsedku, na louce i na poli, nechali stát vozy, auta i tanky dokonce a také na "Dolním vejpušku." Některé ničili, zapalovali jak auta, tak vozy a ustupovali pak rychle dál. To bylo odpoledne dne 9. května 1945. Ustupující Němci měli stále více nespěch. Potom již ustupující skupiny byly řídké a řídké, bylo vidět, že jsou to již jen zbytky. K páté hodině odpolední přešli poslední a povídali, že Rusové jsou již za tou druhou vesnicí, pod tím kopcem, jak je ta křižovatka a samota. Tím mysleli mlýn "na Valše".

Za těmito posledními Němci nejel už nikdo. Po všem tom hluku a rozčilení bylo najednou ticho. Až za chvíli ješ na motorce jeden Němec nazpět k Prosetínu. Nemohl však být dále jak někde u Prosetína, protože jel brzy zpět.

Některí lidé z obce šli pod dědinu a brali si z vozů a aut,
 кихихихим

co se jim hodilo a co mohli potřebovat. Byly tam potraviny jako cukr, káva, rýže, chléb atd. Také tam byly látky, vojenská výstroj a výzbroj, zbraně, náboje, pancéřové pěstě, ruční granáty, dalekohledy, konzervy a jiné a jiné věci.

Asi za hodinu po odchodu posledních Němců přijelo první ruské auto s červeným praporem, které všichni s radostí vítali jako osvoboditele. Každý si oddechl volněji skoro po šestileté porobě a ujařmení a lidé se těšili, že jsme opět svobodni.

Hned za oním prvním autem jelo druhé, třetí, čtvrté, páté, desáté a přijížděla další a další a jela dále ke Štěpánovu za ustupujícími Němci. Na každém autě seděli ruští vojáci. Ta první auta táhla za sebou děla.

Druhý den přijeli Rumuni, kolony lehkých venkovských vozíků, taž tažených rovněž lehkými koňmi. Postroje měli jednoduché, prsní. Byl to skoro sám provázek, tak jsme vidali, když jezdili ještě cikáni.

Potom po více dní jezdili Rusové sem a tam. Nařídili na obce, aby vozy zůstavené od Němců byly dováženy do Víru a také do Bystřice a snad ještě dál. Pak se začalo rychle vše uklidňovat a vše přicházelo do normálních kolejí."

Třaskaviny a náboje bylo potřeba posbírat a zneškodnit.

Na obcích byly zvoleny Místní národní výbory - MNV.

Seďm rodin ze Čyrdvorů se přesídlilo do pohraničí, většinou do obce Udánky na okrese Moravská Třebová. Na podzim 1946 byl proveden soupis peněz a vkladů. Byly vydány nové peníze. Krutou zimu 1946-47 vystřídalo parné léto a neobyčejné sucho v roce 1947. "Rok 1948 začal sněhem a deštěm. Všude tekla voda... V tomto roce odstoupil prezident Dr. Eduard Beneš a novým prezidentem byl zvolen Klement Gotwald" V téže roce byl pořízen místní rozhlas. V roce 1949 zřízena obecní kancelář. V roce 1951 zaveden do obce telefon. V roce 1953 zemřel prezident Gotwald a nastoupil Antonín Zápotocký. K 1. červnu 1953 byla provedena měnová reforma,

reforma, byly vyměňovány staré peníze za nové v poměru 50:1, do 300 korun v poměru 5:1.

V roce 1954 byl upraven rybníček na návsi a otevřena ~~vesnická~~ ^{okumila} prodejna Jednoty u Blahoslava Maršálka. Děti začaly chodit do měšťanské školy do Štěpánovax místo do Olešnice. Začal jezdit autobus Prosetín - Čtyři Dvory - Štěpánov - Bystřice nad Pernštejnem. V roce 1955 byl v Prosetíně zřízen poštovní úřad pro obce Prosetín, Čtyři Dvory a Brťoví.

Vylíčením počasí, úrody a hlavně pohybu ptactva končí pamětní kniha Čtyřdvorů. Nemí tu ani slovo o zakládání družstva a všech těch změnách, kterými musely všechny naše vesnice projít. Od roku 1955 chybí však už i záznamy o počasí, úrodě, ptactvu a zvěři. Kdo je kdy doplní? Psal aspoň někdo soukromou kroniku, z níž by se dalo čerpat? Nezapíše někdo aspoň své vzpomínky? Nebo celá ta následná doba včetně naší současnosti propadne do zapomnění a nevědění?

Znalost minulosti je však nutnou pobídkou k přemýšlení a k orien-
taci v přítomnosti, abychom mohli vykročit do budoucnosti.

Milena Šimsová

V Brně 12.ledna 1998

Újezd Olešnice-zmíněn 1073; 1250 založeno městečko pány z Lomnice i/2 14stol k hradu Louka: Olešnice, Louka, Rozseč, Tasovice, Čerbovice, Bohuňov, Poříčí a Bradlné -Vznaza z Lomnice syntasův /doklady o častém měnění majitelů, o púhonech a lapcích cca 1417/ /Moravská Olešnice patřila Pernštejnům, německou Olešnici spolu s Loukou s KněžeVískou a Černovice s Poříčím koupil 1496 Vilém Z Pernštejna- tím došlo ke spojení Olešnice.-Hospodářský rozkvět- 1557 "zámek pustý Louka"

R.1557 Vratiwlaw z Pernštejna prodal Kryštofu hravěti z Hardeka panství; k němuž náleželo:zámek pustý Louka,městečko Olešnice, ves Louka, Tasovice, Prosetín, Brťoví, Bolešín, Lpota, Křtěnov, Crhov, Rovečín, Trestní Velké a Malé, Věstínek, Vír, Nyklovice, Sulkovec, Polom, Ubušínek, Veselí, Hluboký, Korouvice, Chlum a v Mezeříčsku 3 poddaní..z panství louckého zůstala u Pernštejna jen obec Černovice, Hodonín a Čtyři Dvory... r.1590 prodal Jan z Hardeka panství Kunštátské a loucké Johaně Evě z Lichtenštejna..správa louckého a kunštátského panství se původně děla odděleně, později splynula. 1598 majitelem panství kuhštátského se stal Pavel Katharyn z Katharu, zemřel již r.1600,1603 koupil kunštátské panství Karel z Lichtenštejna a 1606 Štěpán Šmíd z Freyhofenn.

1540 povolil Jan z Pernštejna založit v Bystřici modlitěbnu ~~bratřím~~ bratřím- později též i v Olešnice na místě domku nyní č.182 ~~z~~žděný též dům/dřevěny/pro kazatele-kde se ůi vyučovalo /zprávy o sporech mezi luterskými/kališnickými?/ kazateli a bratřimi v Olešnici i v okolí-Kunštátě a pod./ /nábožensky snášenlivá vrchnost - katolíci v menšině, v Olešnici neměli vůbec svůj kostel/

1621 -nebyli vypovězeni nekatoličtí duchovní z panství kunštátského "5.ledna 1625 přišli na zámek jezuité Jan Jakub svobodný pán Magnus a Jan Arnošt Plataisl, kteří doručili hraběti ^{evnagelické} císařské nařízení aby do 14ti dnů vypověděl ze svého panství všechny duchovní správce Šmíd se podřídil...Až roku 1630 přišel do Kunštátu první kato-lický kněz, jménem Bernard Voscinius...farnost byla velmi rozsáhlá to jest nynější fary Kunštát, Sebranice, Sulíkov, Olešnice, Prosetín Rovečné, Sulkovec a Dalečín...Voscinius napsal, že v celém okrsku olešnickém nebylo před jeho příchodem žádného katolíka, jen samí pikarti a jiní míchaní kacíři. Dle jeho zprávy bylo v tak roz-lehlé farnosti o Velikonocích 1636 jen pět lidí ~~vxkstaže~~ u sv. přijímání."

/Hrabě Šmíd z Freyhofenuodepřel vyplatit věno dceři, která
vstoupila do kláštera-z toho spory- z toho 1631 odhad kunštát-
ského panství 3.února

V olešnici toho roku 79 osedlých domů - 51 zpustlých

"Obec kunštátská dala 1633 vysvědčení faráři Vosciniomi, v
němž se praví, že"Pro lid vojenský sem tam mašírující a na mís
tech zůstávající velice jest nebezpečno na cestu se vydati,
neboť neušetříce v tom žádného, buď kdobuď, loupi, berou na
kohokoli přijdou". Voscinius píše konsistoři...kostely v Oleš-
nici a Sebranicích jsou úplně pustý, farníci ožebračení, jejich
majetky v pople obráceny od přecházejícího vojska."

v čermnu 1643 táhli Švédové pod Torstensonem přes Litomyšl a
Svitavy na Moravu. R.1645 švédové v srpnu obléhali Pernštejn,
16 října přitáhli z Olešnice do Sulkovce, který vypálili

R.1658 koupil panství kunštátské Ferdinand Leopold z Náchoda.
Kromě panství kunštátského vlastnil ještě panství Jimramov,
By střici a Mysice. V bystrické pamětní knize je nyzýván
člověkem tvrdého srdce. V pamětní knize jimramovské se o něm
píše, že zacházel s poddanými tvrdě, takže mnozí, protože
útrap těch snést nemohli z panství jeho utíkali, takže větší
díl pustý zůstal...V olešnici od r.1657-1672 osídleno bylo 8
usedlostí ale zpustlo 18...na panství kunštátském od r.1631
vázl dluh klášteru..proto klášter převzal panství do správy...
/vypsán zajímavý spor o Kněževes - mezi vrchností a farářem
Vosciniem, který prokázal, že jde o nadaci,patřící ol.kostelu/

Farář Voscinius píše r.1655 konsistoři:"..milostí Boží byli
již všichni přive deni do ovčince Kristova. Jen v Ubušíně a
Strachujově nemohu nic pořádit. Ani ke kunštátskému hejtamnovi
se nechtějí dostavit. Jsou to převrácení lesáci. Tam v horách
jest lid zcela převrácený, nad nímž se vzdávám vši naděje.
Vypravuji se mezi ně s největším nebezpečím života".

1655 píše.."v Olešnici je fara jen co do jména, nemohouc s
celým okolím uživit kaplana. Probůj, jak se tam mohli živit
oni predikanti a pickarti? Tkalcovství, protože byli tkalci
nebo ševci?"...

R.166á byla olešnická fara obsazena vlastním knězem..Jan Franti-
šek Mader, rozený Němec. K jeho farnosti patřily jako filiálky
Prosetín, Rovečné, Sulkovec, časem i Bohuňov. Farnost olešnická
patřila k děkanství svitavskému. /Vypočítány podrobně platy/
"Sloužio-li farář mši svatou ve filiálním kostele, dostával
tam oběd a později plat. V Prosetíně a Rovečném po 8 zlatých,
v Sulkovci 5 zlatých ročně. Dále byli povinni posílat pro něho
novoz". /vypočítány pozemky patřící k fáře/ "Dále byly pozemky

patřící olešnické faře u všech filiálních kostelů. V Prosetíně bylo pole po predikantovi a rozloze 34 a 5 osmin mír plošných, V rovečíně pole farské..."

/Faráři v Olešnici : 1668-1674 František Mader

Tomáš Antonín Mainer, dříve farář v Bludově-působil v Ol. 7 let 1684-1690 Valentin Josef Faja, pochován v Ol. pak administrátor

František Skalický, člen řádu Tovaryšstva Ježíšova,

1691-2 Antonín Neděle -94 Jan Antonín Čejka-96 Martin Jan Chytil

"při tak rozlehlé farnosti a častém střídání kněží není divu, že duchovní správa zde utrpěla a byla vedena nedokonale. Ale ani za dalšího faráře, jímž byl Martin Antonín Horalík nebylo lépe. Jmenovaný trpěl vleklou duševní chorobou, která se stupňovala, takže jej musel v letech 1712-1714 zastupovat Jiří Jeroným Dočkal jako administrátor: 1716 Matěj Majer- působil 40 let"

"Kláster sv. Josefa v Brně..prodal 1678 panství Janu hraběti z Lamberka - do roku 1731, kdy ho koupil Jan Theodor svob.pán z Imbsenu. Hrabě Kašpar Bedřich z Lamberka vydal r.1678 urbář panství kunštátského, kde jsou zapsány povinnosti poddaných vrchnosti

...postaveny kostely 1721 v Rovečném, 1725 sv. Ducha v Ol, 1736 v Sulkovci, 1738 v Prosetíně - týmž stavitelem?/
cca 1740 Sasové v Olešnici - porážka Sasů u Ústupu/

Za Marie Terezie 1750 vrchnosti podali "dominikální fasi" - o svých příjmech na panství/

/r. 1747 prodala vrchnost také mlýn u Lamberka, 1753 mlýn Valcha
1750 zrušeno hrdelní právo všech městeček, tedy i Olešnice
Smolné knihy Olešnice shořely 1827

1755 Selské přiznání - z toho vyměřena Olešnici nová daň.

s.40 /zápas evangelíků o návskou sbožodu/

farář "Martin Grynvald, rodák z Telče..1759 postavil novou farní budovu /v Olešnici/. Ve věcech víry svých faríků byl velmi přísný. Bedlivě kontroloval návštěvu svých bohoslužeb a účast na svátostech...dohlížel co lidé čte, jak žije... bral lidem nekatolické knihy...evangelíkům říkal "trudovité žáby"..
Jednou v neděli šel prý ten kněz do mlýna v Olešnici č.36 a ptal se hospodyně, kde jsou její synové Ignác a Tomáš Pelíškové, že nebyli na mši. Selka mu odpověděla, že neví. Když se nenechal odbýti, vzala prý vidlici z ohniště a kněze vyhnala Synové prý zatím četli bibli v chrastí.. Jiný olešnický nekatolík Matěj Jelínek, č.d.84 četl prý též jedné neděle místo služeb Božích doma z bigle. Kněz po kázání šel do jeho domu. Poněvažž dům byl zavřen, přešel sousedním domem č. 85 a šel do kostela...

netušícímu Jelínkovi bibli vzal. Nástupce Grynvaldův, p. Jiří Jaich, mu ji však zakrátko vrátil. Tyto zprávy y více podobných vyprávěl Aloisu Jelíjkovi jeho otec František Jelínek, narozený 1790.

Když ptom se farář Martin Grynvald těžce roznemohl, pokládali do nekatolíci za trest od Boha. Páter Martin Grynvald zemřel 31. října 1763 ve věku 43 let a pochován byl na hřbitově u sv. Vavřince. Jak byl u nekatolíků nenáviděn vidíme z toho, že ještě na konci minulého století jej evangelíci vzpomínali jako "Martin zlé paměti".

Dne 6. listopadu 1763 stal se olešnickým farářem Jiří Jaich. Byl národnosti německé, rodem ze Svitav. Český uměl dosti špatně, což mudělalo těžkosti hlavně při kázáních. Proto, jak praví farní kronika, nebyl rád slyšen. J. nak byl farář Jaich velký do dobrák, kterého mnozí lidé využívali. Za něho stala se Olešnice střediskem tajných evangelíků. Příčinou toho bylo, že se do Olešnice přištěhoval z Prosetína Řehoř Jakubec. Tento se narodil asi r. 1726. Byl krejčím a při tom učil v Prosetíně děti. Již tehdá byl znám jako tajný nekatolík, dokonce byl v podezření, že za válek o dědictví rakouské pracoval jako vyzvědač v službách pruského krále Bedřicha, který jak známo, slíbil evangelíkům v českých temích náboženskou svobodu. Po smrti své první manželky se přiženil do Olešnice a to do domu č. 112. Dle gruntovní knihy, převzal tento dům dne 11. srpna 1770 a zakrátko se stal hlavou nekatolíků celého okolí.

/dál podrobné vypsání výslechů v června 1781 podle Bednáře ... Za nedlouho po návratu z vězení vypravil se Řehoř Jakubec pěšky do Vídně. Vyhledal Samuele Nagyho, který petici, Jakobem slouženou, přeložil do latiny. Prohlašuje, že nemůže splnit k čemuž je gubernium při propuštění zavázalo, totiž poslouchati svého faráře a žíti jako katoličtí křesťané. Jsou zcela jiného názoru a protože je jich mnoho tisíc osob, tedy prosí u udělení náboženské svobody. Na petici bylo podepsáno 6 olešnických nekatolíků. Petici Jakubec osobně předla císaři Josefu II. Den 29 září 1781 byli všichni, kteří byli na petici podepsaní voláni do Brna a tam na dotaz, zda petici podepsali, prohlásili že ne, ale že s ní plně souhlasí. ... po vydání Tolerančního patentu učinil Jakubec sbírku z okolí, která vynesla 18 zlatých a 25 krejcarů. Tyto peníze zanesl Jakobec do Vídně před vánocemi roku 1781 a předal je Samueli Nagymu.

13. října 1781 vydal císař Josef II. tole. patent....

Řehoř Jakubec ~~vydal~~ napsal v Žaltáři vytištěném u Josefa B. Neumanna v Brně /oslavnou modlitbu Bohu/-citována část v kronice/ Z Olešnice se k víře evangelické přihlásilo 35 rodin a 135 osob z toho 65 dětí, v Crhově 6 rodin a 20 osob, ve Křtěnově 3 rodiny a 22 osob a ve Lhotě 2 rodiny a osm osob. V Ústupu a Kněževsi se nepřihlásil nikdo. Farnosti prosetínská, rovečtínská a sulkovecká přistoupily k víře evangelické z větší části. ...Všichni k evangelické církvi přihlášení se musili dostavit před zvláštní komisi v sídle panství. Na Kunštátě tato komise zasedala od 15. května 1782. Olešničtí byli předvoláni na dny 10. a 11. června toho roku. Dostavilo se jich 53. Nemocní a odcestovavší v počtu 17 byli omluveni. Všichni se přihlásili k víře reformedované stejně jako z celého panství. Na otázku v čem tato víra pozůstává, odpověděli "V křtu Syna Božího" nebo "v zákoně páně" "ve Večeři Páně" nebo "v lámání chleba a pití kalicha a pod." a otázku jakou máte pochybnost ve víře katolické, odpovídají že se nepodává podobojím, že se zrušil křt Páně, že se katolíci klaní modlám... Jan Pelíšek, mlynář z domu č. 36 doivěděl "pochybnost nemám žádnou, protože jsem katolíkem nebyl a nebudu! Na otázku chcete se vrátit do katolické církve řekli všichni ne/až na dvě osoby/

První evangelická pobožnost se konala 21. října 1781 v kapli Hlubokém... Bylo z toho vyšetřování, že se do kaple vloupali. Ale věc byla urovnána, neboť kaple byla otevřena klíčem, který Jiří Jaich, farář Olešnický, v Hlubokém nechal. ... První evangelický pohřeb se konal v Olešnici asi počátkem roku 1782. V katolických kronikách není o něm zápis. Dle.. Jelínka.. zemřela tehdy evangelička Terezie Pohanková z Olešnice č. 93, Katolíci však odmítli mrtvé tělo přijmout k pohřbení na kat. hřbitov, ať si ji pochovají "na drahách". Zástupci evangelíků šli proto na zámek do Kunštátu, kde jim vrchní povolil, aby byla mrtvola pohřbena na místě bývalého českobratrského sboru, nyní domek č. 182, což se také stalo. Při pohřbu zažili evangelíci veliké protiventství. Jelínek píše, že průvod byl zastavován a zesměšňován. Hrob prý někdo před pohřbem zasypal - Dokonce prý byli lidé na věži, aby dali znamení crhovským a křtěnovským, kdyby snad mělo dojít k srážce. Po pohřbu si evangelíci ztěžovali na zámku Kunštátě a někteří zdejší katolíci byli potrestáni. Další pohřby se na tom místě již neobdávaly a pohřbívali na hřbitově u sv. Mikuláše až do r. 1856

Již v říjnu 1781 žádali olešničtí evangelíci, aby pastor z Nosislavi mohl konat bohoslužby v Olešnici. Josef Člupek napsal dne 25. listopadu 1781 list ke guberniu do Brna v němž žádal o vydání katolického kostela v Sulkovci pro evangelíky. Počet evangelíků v kraji odhadoval na 3000 duší. Žádost jeho byla zamítnuta. ..

olešničtí..24.srpna 1783 žádali u vrchnosti o povolení postavit si v Olešnici svůj kostel a faru. Jako staveniště navrhovali místo, kde dříve stával českobratrský sbor..č.182 Žádost jejich byla zamítnuta s poukazem na jejich malý počet a nedostatečné finanční možnosti.

27.srpna 1784 žádali opět, aby jim byl vydán filiální kostel sv. Mikuláše v Olešnici.Svoji žádost odůvodňovali tvrzením, že při stavbě tohoto kostela, před 80ti roky, bylo použito stavebního materiálu z bývalého českobratrského sboru v Ol., tehdy již zpustlého.

Roku 1786se zdálo, že přání olešnických bude splněno.Evangelický duchovní z Prosetína bydlel ve škole.Když však musela býti škola uvelněna, přestěhoval se do kteréśi opuštěné chalupy. Bylo však třeba stavět faru. Gubernium dne 4.září rozhodlo, že podobně jako katolíci, mají mít i evangelíci faru v Olešnici, Prosetín a Rovečné mají býti jejich filiálky. Olešnickým povoleno, aby svým nákladem si postavili modlitebnu, farní budova se měla stavět nákladem všech tří farností. Prosetínští a Rovečínští však odmítli na stavbu přispět a tak vše zůstalo na mrtvém bodě.

Vrchní kunštátského pasnství František Jakub Falgus ve svém hlášení guberniu píše ze dne 3.května 1791, že stavba bytu pro evangelického duchovního jest velmi nutná, protože tento bydlí v nejbídnější chalupě. Obyvatelé Prosetína a Rovečina se sice velmi vysílili stavbou modliteben,ale přes to navrhuje, aby jim ještě bylo povoleno postavit i farní budovy při svých modlitebnách a nenutit je přispívat na stavbu fary v Olešnici. Stavby obydlí pro kněze si mohou dovolit, protože jsou zámožní, mají velké lesy a všecken stavební materiál po ruce. Naproti tomu olešničtí evangelíci jsou většinou chudobní, u kterých při vybírání daní musí být použito donucovacích prostředků. Konečně nekatolíci ze Lhoty a Crhova nechtějí na stavbu ničeho přispět. Proto navrhuje evangelický olešnické přidělit do Prosetína. Na to gubernium dne 10.srpna 1791 zrušilo svoje rozhodnutí z roku 1786 a povolilo stavbu fary v Prosetíně.Oleš.evang. bylo dovoleno činiti sbírky na stavbu modlitebny.Výsledek její rozhodne,bude-li stavba povolena nebo ne. Dle zachovaného

soupisu stírky podařilo se olešnickým zajistiti 82 sáhů kamene, 60 sáhů písku, 28 trámů a 52 kusů krovů. 76 latí, 417 kusů šindele a na penazích 211 zlatých. Kámen se prý již na staveniště - v mi nynějšího domku č.182 v Olešnici počal dovážeti. Dle jiného seznamu bírky se zavázal František Jakubec č.112 v Olešnici, že zdarma okna do "pethausu" z lásky udělá. Bratří Pelíškové, dále Šimon a Jíra Staňkovi slíbili: "že ten vrch na ten pethaus a všechny věci, které se ze dřeva dělají budou, z lásky udělají. Ve státním archivu v Brně se zachoval plán na stavbu modlitebny v Olešici...stavební náklad propočten na 820 zlatých...

Dne 18 července 1795 podali olešničtí novou žádost o stavbu modlitebny a připojili seznam darů. Krajskému úřadu se to však zdálo nedostačující a proto byla žádost opět odmrštěna. Zároveň se jim však zakazovalo náboženské shromažďování v soukromých domech.

Po Řehoři Jakubcovi, který zemřel 22.litopadu 1786 ve stáří 60 roků, stal se vůdcem olešnických evangelíků Jan Pelíšek mlynář č.36 v Olešnici. Tento zaslal 13.listopadu 1800 žádost vrchnostenskému úřadu v Kunštátě o povolení postavit na svém poli a svým nákladem modlitebnu. Vrchnostenský úřad jemu však dal odpověď opět nepříznivou s podotknutím, že by to bylo nad jeho síly. Modlitebna měla být postavena na poli nad nynějším domem č. 282 v Olešnici.

Olešničtí evangelíci navštěvovali modlitebny v Prosetíně a v Rovečném, kde od r. 1811 měli také svého duchovního pastýře. Roku 1826 byli úředně přifařeni k Prosetínu.

Alois Melínek..píše, že se prosetínští vysmívali přešnickým pro jejich chudobu. Říkali prý, že v Olešnici se tři ševci skládají na jednu kůžu. Kdyby prý vrchnímu v Kunštátě zaplatili, že by jim byla stavba modlitebny také povolena.

R.1766 dzazen byl katolický kněz do Sulkovce, 1767 do Rovečného. Tito byli lokální kaplani olešnického faráře. Teprve 1785 založeno v Sulkovci, Rovečíně a Prosetíně farní úřady.

1730 farnost olešnická patřila k děkanství bystřickému. 1786 založeno nové děkanství v Metovicích a Olešnice k němu přidělena, ale bývalé ol. filiálky zůstaly u děkanství v Bystřici. ..po faráři Jiřím Jaichovi 1782 farářem v Olešnici Jan Hustý..